

Національна
академія наук України

Інститут
української археології та джерелознавства
імені М.С.Грушевського

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

Видавництво "Світ"

<http://svit.gov.ua/>

Михайло ГРУШЕВСЬКИЙ

ТВОРИ у 50 томах

Видавнича рада:

Борис ПАТОН – голова
Любомир ВІНАР • Іван ДРАЧ • Аркадій ЖУКОВСЬКИЙ
Іван КУРАС • Володимир ЛИТВИН • Олексій ОНИЩЕНКО
Омелян ПРИЦАК • Френк СИСИН • Ярослав ЯЦКІВ

Головна редакційна колегія:

Павло СОХАНЬ – головний редактор
Ярослав ДАШКЕВИЧ – заст. головного редактора
Ігор ГИРИЧ – відповідальний секретар
Геннадій БОРЯК • Віктор БРЕХУНЕНКО • Іван БУТИЧ
Сергій БІЛОКІНЬ • Василь ДАНИЛЕНКО • Микола ЖУЛИНСЬКИЙ
Олександр КУЧЕРУК • Олександр МАВРІН • Ігор МЕЛЬНИК
Надія МИРОНЕЦЬ • Юрій МИЦИК • Всеволод НАУЛКО
Світлана ПАНЬКОВА • Руслан ПІРИГ • Валерій СМОЛІЙ
Ольга ТОДІЙЧУК • Василь УЛЬЯНОВСЬКИЙ • Ярослав ФЕДОРУК

Михайло ГРУШЕВСЬКИЙ

Том 2

Серія
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТВОРИ
(1907–1914)

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

ЛЬВІВ
ВИДАВНИЦТВО
«СВІТ»
2005

ББК 63.3 (4 УКР)
Г 91

*Затверджено Вченою радою
Інституту української археології та джерелознавства
імені М.С.Грушевського НАН України*

Редколегія тому 2:

Павло СОХАНЬ (головний редактор, доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України)

Ігор ГИРИЧ (відповідальний секретар, кандидат історичних наук)

Світлана ПАНЬКОВА (старший науковий співробітник)

Упорядники: Ігор ГИРИЧ, Світлана ПАНЬКОВА

Автори передмови: Ігор ГИРИЧ, Світлана ПАНЬКОВА

Автор коментарів: Світлана ПАНЬКОВА

Мовна редакція текстів М.Грушевського — Наталія ЛИСЕНКО

Переклад висловів іншомовного походження — Мирослав ТРОФИМУК

Пояснення слів: Галина СВАРНИК

Видавництво "Світ"

<http://svit.gov.ua/>

ISBN 966-603-223-6

ISBN 966-603-277-5 (т. 2)

© Інститут української археології
та джерелознавства імені М.С.Грушевського
НАН України, 2005

© Видавництво «Світ», дизайн та художнє
оформлення, 2005

© Передмова, І.Грич, С.Панькова, 2005

© Коментарі, С.Панькова, 2005

ПОКАЖЧИК ІМЕН

- Абдул-Гамід** (1725–1789) — турецький султан з 1774 р. 448
- Авгій**, міфол. 480
- Август II Фридерик Сильний** (1670–1733) — польський король (1697–1706, 1709–1733). 373
- Аврех А.Я.*, вч. 523, 532, 536, 567
- Агурамазда**, міфол. 375, 577
- Адам**, бібл. 27, 41, 129, 409
- Андрієвський О.*, бібліограф 601, 609
- Анна Іванівна** (1693–1740) — російська імператриця (1730–1740). 133
- Антонович Володимир Боніфатійович** (1834–1908) — видатний український історик, археолог, етнограф, археограф, громадсько-політичний діяч. Один з організаторів та ідеологів київської Старої Громади. Засновник наукової школи істориків-документалістів, до якої належав М.Грушевський. XVI, XVII, 197, 358, 359, 414, 510–511, 566, 568–570, 586, 589, 595–596, 601–602, 604, 620
- Антонович Д.В.*, вч. 595–596, 613
- Антонович М.Д.*, вч. 569, 615
- Апостол Данило Павлович** (1654–1734) — український військовий і державний діяч. Гетьман Лівобережної України (1727–1734). 202
- Аргус**, міфол. 303, 554
- Аристогітон** — виходець із знатного афінського роду, який у 514 р. до н.е. вступив у змову з Гармодієм з метою вбивства синів афінського тирана Пісістрата, спадкоємців його влади Гіппарха і Гіппія. За Аристогітоном і Гармодієм закріпилася слава тиранобивць і борців за свободу, а їх нащадки користувалися особливими почесностями та повагою. 365
- Аріман (Анхра-Манью)**, міфол. 375, 577
- Аркас Микола Миколайович** (1853–1909) — український культурно-освітній діяч, композитор і письменник, голова миколаївського товариства “Просвіта”. Автор популярної книги “Історія України-Русі” (1908), з критикою якої виступав М.Грушевський. XIV, XVIII, 63, 83, 84, 86–91, 370, 512–514, 575–577, 595
- Аркуша О.*, вч. 506, 529, 548, 551, 553, 569
- Архімед** (бл. 287 р. до н.е. — 212 р. до н.е.) — давньогрецький математик і механік. 96
- Архімович Л.*, вч. 609
- Багалій Д.*, вч. XVI, 517, 536, 564
- Бадені Казимир-Фелікс** (1846–1909) — польський політик, посол Галицького крайового сейму (1883–1909), намісник Галичини (1888–1895). У 1890 р. став одним з ініціаторів укладання угоди поляків з народолюбцями (“нова ера”). У 1895–1897 рр. — прем’єр-міністр Австро-Угорщини і міністр внутрішніх справ. Після відставки Бадені програма широкомасштабних концесій на користь українців була фактично згорнута. 279, 550, 552
- Бакунін Михайло Олександрович** (1814–1876) — російський політичний діяч, один з організаторів і теоретиків анархізму та народництва. Був близький до О.І.Герцена, співпрацював з журналом “Колокол”. 436, 608
- Бантиш-Каменський Дмитро Миколайович** (1788–1850) — історик України, археограф, архівіст. Почесний член Петербурзької АН. Автор 4-томної “Історії Малої Росії” (1822), “Источни-

¹ Показчик включає анотований перелік імен, що згадуються в статтях М.Грушевського. До них додано також імена з передмови та коментарів (як самі імена, так і сторінки до них виділені курсивом).

- ков малоросійської історії" (1858). 402, 403, 410, 411
- Барабаш Я., кошовий отаман* 584
- Баранович Лазар** (бл.1620–1693) — український церковний, політичний і літературний діяч. Ректор Києво-Могилянської колегії (1650–1657), єпископ Чернігівський (з 1657). 204, 371
- Барвінок Ганна** (справж. — Білозерська-Куліш Олександра Михайлівна; 1828–1911) — українська письменниця, сестра В.М.Білозерського, дружина П.Куліша. 346
- Барвінський О., політик* 524, 545, 550, 553, 592, 604
- Баторій С., польський король* 596
- Бачинський В., політик* 515, 534
- Бачинський Ю., політик* X
- Безбородько О.А., держ. діяч* 586
- Бейліс Менахем Мендель** (1874–1934) — службовець цегельного заводу у Києві. Звинувачений чорносотенцями у вбивстві з ритуальною метою православного хлопчика А.Ющинського. Гучне слідство у справі Бейліса тягнулося з 1911 р. по 1913 р. і закінчилося його виправданням. 231, 232, 233, 234, 537–538
- Бек Максиміліан** — (1854–?) — австрійський політик; у 1906–1907 рр. — голова кабінету міністрів Австро-Угорщини; ініціатор проведення виборчої реформи на принципах загального голосування. 265–267, 269, 273, 279, 281, 547, 549, 550, 553
- Белей І., публіцист* 553
- Бендасюк С., публіцист* 540
- Бернацька Г., вч.* 609
- Бернзон (Б'єрнсон) Б'єрнстерне Мартініус** (1832–1910) — норвезький письменник, громадський і театральний діяч. Засновник норвезької національної драматургії. У 1900–1909 рр. на сторінках ЛНВ були опубліковані оповідання, драматичні твори, роман письменника в перекладах І.Франка, М.Лозинського, Є.Ярошинської. 343
- Білецька М., педагог* 534
- Білецький Василь** (1856–1931) — культурно-освітній діяч, педагог, викладач історії в народних і середніх школах Галичини, редактор ілюстрованого двотижневика для дітей і молоді "Дзвінок" (1896–1900) — органу Українського педагогічного товариства. 492
- Білецький О.І., вч.* 514
- Білінський Леон** (1846–1923) — економіст, фінансист, державний діяч Австро-Угорщини. Закінчив правничий факультет Львівського університету. Випродовж 1871–1892 рр. — професор, декан правничого факультету, ректор університету, член Краківської академії наук (з 1882). Посол до Галицького сейму та австрійського парламенту, заступник голови Польського кола (1911, 1915–1917). Президент генеральної дирекції державних залізниць (1892–1895), міністр фінансів (1895–1897; 1909–1910; 1912–1915), губернатор Австро-Угорського банку (1900–1909). Відігравав провідну роль в політиці австрійського парламенту та Польському колі. 255
- Білокін С., вч.* 599, 609
- Білоусенко О. див. Лотоцький О.**
- Біляшівський М.Ф., вч.* 511
- Бінерт Ріхард** — (1863–?) — австрійський політик; у 1905 р. був керівником Міністерства освіти в кабінеті Гаутша; у 1906 р. — міністром внутрішніх справ у кабінеті Бека; у 1908 р. зайняв посаду прем'єра і створив урядовий кабінет. 273, 549, 551
- Бісмарк О., прусський та нім. держ. діяч* 524
- Бобжинський Міхал** (1849–1935) — польський історик і громадсько-політичний діяч. Професор Ягеллонського університету у Кракові (з 1877). Посол до Галицького крайового сейму (1885–1914) та австрійського парламенту (1885–1890, 1901–1911). Перший віце-президент Крайової шкільної ради в Галичині (1890–1902), намісник Галичини (1908–1913). Провідник "станьчиків". Підтримував українство, автор польсько-української сеймової угоди 1914 р. 1917 р. — австрійський міністр Галичини, відстоював відновлення Польської держави в союзі з Австрією. 192, 269, 270, 547–548, 551–553

- Бобринський Володимир Олексійович** (1867–1927) — російський земський та державний діяч, цукрозаводчик. Член II–IV Державних Дум Росії. В IV Думі — заступник голови думської фракції російських націоналістів і помірковано-правих. Голова комісії з народної освіти. Один із керівників (разом з В.Шульгиним) київської монархічної організації “Партія націоналістів”. У 1908–1917 рр. — голова “Галицько-руського благодотворительного общества”. Підтримував москвофільський рух в Галичині. Активний прихильник проекту утворення Холмської губернії (1912). У 1914–1915 рр. — у розпорядженні військового генерал-губернатора Галичини. 70, 149, 193, 509, 515, 529, 533
- Бобринський Георгій Олександрович** (1863–1928) — російський військовий та державний діяч, граф. У 1914–1916 рр. під час окупації російськими військами Галичини і Буковини — тимчасовий військовий генерал-губернатор Галичини, проводив відверту антиукраїнську політику. Видав циркуляри про припинення діяльності громадських організацій, реорганізації освітньої системи на засадах русифікації, навернення греко-католиків на православ'я. 469
- Богучарський Василь** (справж. — Яковлев Василь Якович; 1861–1915) — історик революційного руху в Росії. Видавав журнал “Былое” (1906–1907), після його закриття — “Минувшие годы” (1908). Автор праць про П.Чаадаєва, В.Белінського, О.Герцена, збірника документів “Государственные преступления в России в XIX веке” з 3-томним додатком матеріалів про нелегальну пресу. 46, 504
- Бодяньський Осип Максимович** (1808–1877) — український філолог-славіст, історик, археограф, фольклорист, письменник і перекладач. Член-кореспондент Петербурзької АН (1854). Професор Московського університету (1842–1868, з перервою). Секретар (з 1845) Московського товариства історії й старожитностей російських та редактор його “Чтения”, де опублікував низку цінних документів з історії України (“Історія Русів”, “Літопис Самовидця” та ін.). 380, 586
- Болалольченко А., вч.* 594
- Боплан Гійом Левассер** (бл. 1600–1673) — французький військовий інженер-фортифікатор і картограф, архітектор, письменник. Автор першої карти України (1639), “Опису України” (1651). 371
- Борисенко В., вч.* 503
- Борковський Олександр Михайлович** (1841–1921) — український письменник, журналіст і педагог, громадський і культурний діяч. Закінчив Львівський університет, вчителював у гімназіях Галичини. Редактор журналу “Зоря” (1886–1888, 1897), співзасновник та співредактор газети “Діло” (1896–1911). 327, 548
- Бортняк Н., вч.* 543
- Британ Сидір** — секретар страхового товариства “Дністер” у Львові. 492
- Бродович Теодосій** (р.н. невід. — 1803) — греко-католицький церковний діяч. Архієпископ Луцької капітули, автор записок про жорстоку розправу польської шляхти над українським населенням Воліні кінця XVIII ст., виданих Я.Головацьким та О.Бодяньським. 127
- Брут Марк Юній** (85 р. до н.е.—42 р. до н.е.) — римський політичний діяч. Прихильник аристократичної республіки. Очолював змову сенаторів проти Гая Юлія Цезаря. 365
- Брюховецький Іван Мартинович** (бл. 1623–1668) — гетьман Лівобережної України (1663–1668). 200, 392
- Будилович Антон** (1846–1908) — російський мовознавець, професор Варшавського університету. Виступав прихильником використання російської мови як загальнослов'янської. 493
- Булат Андрій Андрійович** (1873–?) — литовський політичний діяч, правник. Працював адвокатом, спеціалізувався на захистах в політичних справах. Член низки литовських культурних, просвітніх та благодійних товариств. Депутат II, III Державних Дум Росії. В Державній Думі приєднався до трудової групи та став її лідером. Один з ініціаторів законопроектів

- тів про наділення землею безземельних та малоземельних селян, про зміни міського виборчого закону. 212
- Бурачок Степан Онисимович** (1800–1877) — російський критик, видавець. у 1844–1845 рр. — редактор літературно-художнього журналу “Маяк”. 4, 499
- Бурлака Г.*, вч. XXIV, 535, 555, 558, 563, 575, 577, 594, 610–611
- Бурцев В.*, вч., публіцист 522
- Бурчак Л.*, публіцист 539, 612–613
- Бутич І.*, вч. 612
- В.Д.* — див. *Дорошенко В.*
- Вагилевич І.*, письменник 514
- Валуєв Петро Олександрович** (1815–1890) — російський державний діяч, граф. Міністр внутрішніх справ Російської імперії (1861–1868), голова Кабінету міністрів (1879–1881). Запровадив сумнозвісний Валуєвський циркуляр 1863 р. проти української мови. 132
- Василенко М.П.*, вч. XVI
- Василько Ан.* — див. *Ніковський А.*
- Василько М.*, політик 548, 549
- Вашингтон Джордж** (1732–1799) — американський державний діяч, перший президент США (1789–1797). 31
- Вашкевич Г.*, редактор 599
- Величко Самійло Васильович** (бл. 1670–після 1728) — український козацько-старшинський літописець, представник риторично-фактографічної течії у вітчизняній історіографії. Автор першого систематичного викладу історії української козацької держави. 371, 392, 585
- Веллінг Г.*, швед. дипломат, посол 531
- Вербенець** — жертводавець на спорудження Академічного дому у Львові. 487
- Вергун Дмитро Миколайович** (1871–1951) — публіцист, поет, історик літератури. Один з найактивніших галицьких москвофілів. У 1900–1905 рр. видавав у Відні часопис неослов’янофільського напрямку “Славянский век”. У 1918–1945 рр. викладав у Московському, Іркутському, Х’юстонському університетах, Вищій школі у Празі. 70, 149, 509
- Вернадський В.*, вч. XVIII
- Верхарн (Вергарн) Еміль** (1855–1916) — бельгійський поет і драматург. 94
- Верхратський І.*, вч. 617
- Веселовський С.Ф.*, політик 555, 583
- Виговський Іван Остапович** (р.н. невід. — 1664) — гетьман України (1657–1659). XV, 386, 389, 391, 394, 399, 411, 531, 583–584
- Виговський О.*, батько *І.Виговського* 531
- Винар Л.*, вч. 524, 535, 541, 543, 554–555, 568, 572, 575, 587, 594, 610–611
- Винниченко Володимир Кирилович** (1880–1951) — український громадсько-політичний і державний діяч, письменник. Один із лідерів РУП і УСДРП. Друкувався на сторінках ЛНВ. 61, 63, 314–316, 346, 556
- Висоцький* 529
- Витовт** (1350–1430) — великий князь литовський (1392–1420). 147
- Вишеський Іван** (бл. 1550 — після 1620) — чернець, видатний український письменник-полеміст. 278
- Вільгельм II** (1859–1941) — імператор Німеччини і король Пруссії (1889–1918). 155, 614
- Вітовський Д.*, політик 572
- Владислав I Локетек** (1261–1333) — князь брестський (з 1275), польський король (з 1320) з династії П’ястів. Поклав початок політичного об’єднання Польщі. 142
- Вовк Ф.*, вч. 569
- Вовчок Марко** (Вілінська Марія Олександрівна; 1833–1907) — українська і російська письменниця. Твори Марка Вовчка друкувалися на сторінках ЛНВ, зокрема неопубліковані оповідання, передані редакції спадкоємцями після смерті письменниці. 344, 346, 417, 597–598
- Водовозов В.*, публіцист 567
- Возняк М.*, вч. 597, 604
- Волинський М.*, гімназист IX
- Володимир Мономах** (1053–1125) — видатний державний і політичний діяч Київської Русі, великий князь київський (1113–1125). 363
- Воробкевич Сидір (Ісидор) Іванович** (1836–1903) — православний богослов, письменник і композитор, культурний діяч,

- провідник національного руху на Буковині. 50, 616
- Вороний М., письменник* 512, 525–527, 611
- Врублевський В., вч.* 586
- Вуйцик В., вч.* 617
- Габсбурги, нім. династія* 553
- Галій М., вч.* 580, 583
- Гамалііл**, бібл. 21, 23, 502
- Гамораківна О., громад. діячка* 534
- Гапоненко Р., козацький посол* 531
- Гарматій Г., громад. діяч* 615
- Гармодій** — спільник Аристогітона, з яким вступив у змову з метою вбивства тиранів Гіппарха і Гіппія. Після вбивства Гіппарха був порубаний на місці замаху. 365
- Гегель Георг Вільгельм Фрідріх** (1770–1831) — видатний німецький філософ-ідеаліст, представник класичної німецької філософії. 435
- Гедеон (Покровський)**, світське ім'я Герасим — православний церковний діяч. Закінчив Орловську духовну семінарію, Київську духовну академію (1884). 1875 р. прийняв постриг. З 1891 р. — єпископ Люблінський. 1892 р. — хіротонізований. З 1899 р. — єпископ Прилуцький, вікарій Полтавської єпархії, у 1904–1908 рр. — єпископ Владикавказький. 373
- Гера, міфол.* 554
- Геракл**, міфол. 480
- Герасимчук (Гарасимчук) Василь Іванович** (1880–1944) — український історик, дослідник історії козащини, учень М.Грушевського. Член НТШ. 391, 584
- Гермайзе О., вч.* 568
- Гермес, міфол.* 554
- Геродот** (бл. 484 р. до н.е. — бл. 426 р. до н.е.) — давньогрецький історик. Один з основоположників історичної науки. Уривки з “Історії” Геродота перекладалися українською, починаючи з 1866 р. У 1912 р. розповідь про скіфів перекладав І.Франко. 397
- Герцен Олександр Іванович** (1812–1870) — російський філософ, письменник, публіцист і літературний критик. Видавець (разом з М.Огарьовим) альманаху “Полярная звезда” (1855–1862) та газети “Колокол” (1857–1867). Був одним з небагатьох російських інтелектуалів, які підтримували український визвольний рух, визнавали право України на самовизначення. 434–440, 608
- Гехтер Максим Григорович** (1885–1947) — публіцист і політичний діяч. Член РУП. Співпрацював з газетами “Діло”, “Рада”, “Село”, “Засів”. У 1908, 1911–1912 — офіційний редактор “ЛНВ”. З 1919 р. на еміграції, висвітлював проблеми культурного і політичного життя України на сторінках “Prager Presse”, “Slavische Rundschau”. 346, 562, 598
- Гикавий** 292
- Гирич І., вч. VI, IX, XXIV, 500, 507, 518–519, 521, 524, 528, 530, 542, 555, 559, 563, 568–569, 576–577, 585, 596, 611, 614*
- Гізель Інокентій** (бл. 1600–1633) — український освітній і церковний діяч, учений-богослов, історик. Архимандрит Києво-Печерської лаври (з 1656), редактор “Києво-Печерського патерика” (з 1661). Гізелью приписують авторство першого нарисув історії України — “Синописиса”. 371
- Гирс, київський губернатор* 520
- Глаголев О., історик релігії* 538
- Глаголь С., публіцист* 571
- Гладилевич Д., громад. діяч* 553
- Глинка** 248
- Глинка Федір Миколайович** (1786–1880) — російський письменник і публіцист. У 1819–1825 рр. — голова Вільного товариства любителів російської словесності. Декабрист. Сприяв розвиткові російсько-українських літературних зв'язків, активно співпрацював в українській періодиці. Опублікував ряд мемуарних нарисів, творів на українську тематику. 378
- Глинський Михайло Левович** (р.н. певід. — 1534) — український державний діяч, нащадок старовинного князівського роду Глинських. У 1499–1507 рр. — маршалок великокнязівського литовського двору. У 1507–1508 рр. разом зі своїми братами Василем та Іваном очолив повстання шляхти за відновлення незалежного статусу українських земель. 371

- Глібовицький Микола** (1876–1918) — галицький письменник та громадський діяч, москвофіл. 1907 р. обраний послом до австрійського парламенту. Один з ініціаторів т.зв. неослов'янського руху. 52, 69, 70, 270, 506–509, 529, 546, 549
- Гнатюк Володимир Михайлович** (1871–1926) — видатний український етнограф, фольклорист, дійсний член, секретар НТШ, голова Етнографічної комісії. Співредактор ЛНВ (1898–1906). Академік ВУАН. 346, 492, 501, 558, 568, 575, 604, 608, 611, 615, 617
- Гогенцоллери** — див. *Фландрська Марія*
- Гоголь Микола Васильович** (1809–1852) — український та російський письменник, творчість якого спонукала до розробки української тематики в російській літературі 2-ї пол. XIX — поч. XX ст., вивчення історії та етнографії України. XVII, 61, 119, 378–381, 530, 577–579
- Голицин Василь Васильович** (1643–1714) — російський державний діяч. З 1676 р. — боярин. Прибічник розширення зв'язків Росії з країнами Західної Європи. 1686 р. добився укладання вигідного миру з Польщею (“Вічний мир”). Організував Кримські походи 1687 і 1689 рр. З приходом до влади Петра I був позбавлений боярства і всіх привілеїв, засланий в Архангельський край, де і помер. 373
- Головацький Я., письменник* 514
- Гомер, давньогрецький поет* 588
- Гонсевський В., підскарбій* 584
- Гончар О.Т., вч.* 592
- Гончарук Т., вч.* 617
- Горацій (Квінт Горацій Флакк)** (65 до н.е. — 8 до н.е.) — римський поет. 95
- Горбачевський І., вч.* 553
- Гордійчук М., вч.* 609
- Горинь В., вч.* 510, 528, 574
- Горленко В.П., письменник* 586–587
- Гравовський М., письменник* 522
- Грабянка Григорій Іванович** (р.н. невід. — бл. 1738) — український козацький літописець, полковник. Автор історичного твору літописного характеру “Действия презельной и от начала поляков кровавой небывалой брани Богдана Хмельницкого с поляками. Року 1710”. 401
- Гракхи** — політичні діячі Стародавнього Риму. 138
- Григорович-Барський Д., адвокат* 538
- Грицак Я., вч.* 543, 616
- Грибар І., політик* 508–509
- Грінченко Борис Дмитрович** (1863–1910) — український письменник, громадський діяч. VII, 63, 517, 559, 576
- Гроза О., письменник* 522
- Грушевська К., вч.* 588
- Грушевська Марія Сильвестрівна** (1868–1948) — громадська діячка, перекладачка, педагог. Дружина М.С.Грушевського. На сторінках ЛНВ видрукувала низку перекладів творів світової літератури. 492
- Грушевський Олександр Сергійович** (1877–1942) — український літературознавець, етнограф, історик, архівіст. Брат М.Грушевського. Літературознавчі праці, зокрема цикл розвідок під заголовком “Сучасне українське письменство в його типових представниках”, були видрукувані на сторінках ЛНВ. 346, 347, 564, 576, 586–588, 590–591
- Грушевський Сергій Федорович** (1830–1901) — педагог, організатор народної освіти, етнограф. Батько М.Грушевського. Випускник Київської духовної академії. Викладач Холмської русько-греко-уніатської гімназії (1865–1868), Кутаїської класичної гімназії (1869–1870), інспектор (1870–1876) та директор (1876–1878) народних училищ Ставропольської губернії, директор народних училищ Терської області (1878–1901). Автор “Первой учебной книги церковно-славянського язика”, перевиданої понад 30 разів, низки методичних посібників і підручників для шкіл, кількох етнографічних студій. Фінансово підтримував видання наукових праць М.Грушевського, НТШ. 485
- Губанов І.Т.** — видавець лубочних друкув. 93
- Гудима Г., священник* 540
- Гулак М., вч.* 520
- Гунашевський М., хроніст* 586

Гуржій О., вч. 560

Гурлянд 248

Гучков Олександр Іванович (1862–1936) — російський державний діяч. Депутат III Державної Думи Росії, лідер партії октябристів. Прихильник конституційної монархії, сильної централізованої виконавчої влади “єдиної и неделимої імперії”, проте визнавав право окремих народів на культурну автономію. Підтримував реформи П.Столипіна. Член Державної Ради Росії, Тимчасового уряду. У 1917 р. очолив “Товариство економічного відродження Росії”, підтримував Добровольчу армію. З 1919 р. на еміграції. 153

Гюго Віктор-Марі (1802–1885) — французький письменник, глава і теоретик французького демократичного романтизму. У 1878 р. як президентові літературного конгресу в Парижі Віктору Гюго було вручено брошуру М.Драгоманова “Українська література, заборонена російським урядом” (франц. мовою), видану як доповідь на цьому конгресі. 310

Галаган П., син Г. Галагана 602

Галагани — український козацько-шляхетський рід у Лівобережній Україні в XVIII — поч. XX ст. Засновниками роду були брати Гнат (р.н. невід.—1748) — чигиринський і прилудський козацький полковник і Семен (рр. н. і см. невід.) — миргородський наказний полковник. Серед нащадків роду — засновник приватної Колегії Павла Галагана у Києві Григорій Павлович Галаган (1819–1888). 45

Гамбаров Ю., вч. 565

Гамбетта Леон (1838–1882) — прем'єр-міністр і міністр закордонних справ Франції (1881–1882). Лідер лівих буржуазних республіканців, член “Уряду національної оборони” (1870–1871). У 70-ті рр. виступав проти клерикалів і монархістів. 138

Гартман Карл Роберт Едуард фон (1842–1906) — німецький філософ. Автор статті “Росія і Європа” (1888), яка містила проект відновлення Київського королівства після переможної війни Німеччини з Росією. 155, 524

Георгов — болгарський професор, дослідник національно-визвольних рухів на Балканах. 460

Голінський Мартин (1609(?)–1672) — активний діяч громадсько-культурного життя міста Казимира під Краковом, кілька разів обирався бурмістром, райця казимирський (з 1648 р.), упорядник кількох рукописних збірок, т.зв. “Silva rerum”. 391, 584–585

Гондіус В., художник 560

Гоцинський С., письменник 552

Грейс Броніслав — польський вчитель з с. Жулин на Галичині. У 1910 р. після його побоїв помер 10-річний школяр М.Коханчик. 164, 165, 524

Давидяк Євген (1850–1922) — греко-католицький священник, політичний діяч Галичини, москвофіл. Посол до Галицького сейму та австрійського парламенту. 193, 507, 529, 546

Данев 456

Данило Романович Галицький (бл. 1201–1264) — волинський та галицький князь, король (з 1253). 211

Данилов В., вч. 588

Данилович С., вч. 616

Данте Аліґ'єрі (1265–1321) — італійський поет, творець італійської літературної мови, основоположник національної літератури. 31

Данько М. — див. Троцький М.

Дашинський І., політик 549

Дашквич М., вч. XVI, 553

Дембицький Теофіл (1845–1915) — галицький громадський діяч, адвокат в Коломиї, меценат українських культурно-освітніх інституцій. Свій маєток заповів НТШ, іншим установам призначив значні допомоги. 487

Демкович-Добрянський М., вч. 551

Демченко Л., архівіст XXIV

Денисенко С.Д., вч. 609

Деревицький, куратор Київського учб. окр. 612

Джиджора Іван Миколайович (1880–1919) — український історик, громадський діяч, публіцист. Учень М.Грушевського.

Дослідник козацько-гетьманської доби. Дійсний член НТШ. Співробітник київської редакції ЛНВ (1907–1908). Під час конфлікту в НТШ 1913 р. підтримав М. Грушевського. VII, XX, 477, 541–543, 545–546, 556, 557, 561–562, 564, 602, 615
Дзира Я. І., вч. 578

Дзюбинський Володимир Іванович (1860–1927) — російський громадський діяч родом з Поділля. Член партії “Народна воля”, 1882 р. засланий на 3 роки до Сибіру. Співпрацював з науковими та професійними товариствами, пресою. Депутат III, IV Державних Дум Росії від Тобольської губернії, лідер фракції трудової групи, послідовно відстоював українські домагання національної автономії, культурно-освітні вимоги. 226, 536

Дикарев М., вч. 604

Димов — діяч національно-визвольного руху в Македонії початку XX ст. 461

Дмитрій (світське ім'я — Данило Савич Туптало; 1651–1709), митрополит Ростовський — український церковний діяч, письменник-енциклопедист, проповідник. Автор багатотомного життєпису святих “Четы-Мінеї” (1694–1705), “Каталогу київських митрополитів”. 1757 р. канонізований. 371

Дмовський Роман Валентійович (1864–1939) — польський публіцист, політичний і державний діяч, ідеолог польської національної демократії, один з лідерів неослов'янського руху поч. XX ст. Випускник Варшавського університету. У 1891–1892 рр. входив до складу редакції тижневика “Głos”. До 1905 р. як лідер націоналістичної Ліги Народової та видавець її органу “Przegląd Wszepolski” виступав за зміцнення польських впливів у всіх сферах суспільного та економічного життя в Галичині. Після 1905 р. став на позиції співпраці з царським урядом, виробив концепцію автономії Царства Польського під зверхністю Росії. Депутат II, III Державних Дум Росії. Голова Польського кола. Після краху політики уступок розійшовся у поглядах з виборцями і склав з

себе повноваження члена Думи (1909). У 1909 р. видав книгу “Германія, Росія и польський вопрос”, в якій доводив необхідність для самої Росії зміни політики щодо Польщі. У 1922 р. — міністр закордонних справ Польщі, прихильник розподілу України між Польщею і СРСР. 149, 193, 509, 515, 522

Дністрянський Станіслав Северинович (1870–1935) — визначний український правознавець, громадсько-політичний діяч. Професор Львівського університету. Голова правничої комісії НТШ. У 1907–1918 рр. — посол австрійського парламенту. У 1914 р. домогся дозволу австрійського уряду на заснування самостійного українського університету. Автор проекту Конституції ЗУНР. Ініціатор створення Українського вільного університету. Академік ВУАН (з 1928). 492, 497, 593

Доде Альфонс (1840–1897) — французький письменник. 20

Доленга-Ходаковський Зоріан (справж. — Чарноцький Адам; 1784–1825) — польський і український фольклорист, історик, етнограф і археолог. Один із засновників слов'янської фольклористики. Багато подорожував по Польщі, Білорусії, Україні. Записав бл. 3000 пісень, серед них більше 2000 — українських, які були видані на основі автографів у 1974 р. 414, 416, 596

Доманицький Василь Миколайович (1877–1910) — український філолог, літературознавець, історик, фольклорист і публіцист. Один з засновників видавничого товариства “Вік” у Києві. Співробітник “Киевской старины”, ЛНВ, “Записок НТШ”, “Громадської думки”, “Радн”, “України”. Підготував перше повне наукове видання “Кобзаря” (1907), укладач покажчика “Літературно-наукового вістника” (1898–1902), літературний редактор “Історії України-Русі” М. Аркаса. XIX, 62, 346, 414–416, 516, 527, 575–576, 580, 594–598

Домбчевський Р., громад. діяч 594
Донцов Д., політик 540, 595

- Дорошенко В., публіцист* VI, 511, 514, 516, 540, 545, 550, 552, 555–556, 574, 578, 580, 584
- Дорошенко Д., вч., політик* VI, 521, 562, 586, 621
- Дорошенко Петро Дорофійович** (1627–1698) — гетьман України (1665–1676). 12, 199, 202, 387, 391, 392, 399, 411
- Достоевський Федір Михайлович** (1821–1881) — російський письменник. 132
- Драгоманов Михайло Петрович** (1841–1895) — видатний український історик і публіцист, політичний мислитель, фольклорист і літературознавець, економіст і філософ, громадсько-політичний діяч. 197, 358, 404, 569, 589, 608
- Драгомиров Михайло Іванович** (1830–1905) — російський військовий і політичний діяч, теоретик і педагог військової справи, член Державної Ради Росії. Київський, подільський і волинський генерал-губернатор (1898–1903). Відомий своєю прихильністю до національних інтересів українців. 17
- Дрентельн О., генерал-губернатор* 601
- Дудикевич Володимир** (1861–1922) — один з провідних галицьких москвофілів, адвокат з Коломиї. Посол до Галицького сейму. Належав до лідерів радикального крила “Русской народной партии” (“новокурники”), створеної у 1900 р. галицькими москвофілами. На початку Першої світової війни очолив “Русский народный совет”, який закликав населення Галичини виступати на підтримку Російської імперії. 193, 506, 529
- Дудка-Степович А., громад. діяч, педагог* XIII
- Думбадзе Іван Антонович** — командир стрілецького полку імператора Олександра III (на 1904), генерал-майор, перебував у розпорядженні Військового міністерства (на 1913). 1914 р. призначений градоначальником Ялти. 127, 519
- Дурдуківський В., громад. діяч, педагог* VII
- Духинський Ф., вч., публіцист* 578
- Дьяков І., голова Київської думи* 571
- Ейнштейн А., вч.* 520
- Еренталь Алоїз фон** (1854–1912) — австро-угорський політичний діяч і дипломат, граф. Один із найвидатніших дипломатів Європи, якого називали “австрійським Бісмарком”. У 1895–1898 рр. — посланник у Бухаресті, у 1899–1906 рр. — посол в Петербурзі, у 1906–1912 рр. — міністр закордонних справ. Активний провідник експансіоністської політики Австро-Угорщини на Балканах. Відіграв важливу роль у підготовці анексії Австро-Угорщиною Боснії і Герцеговини (1908). 128
- Євцький О., письменник* 578
- Євцький Ф., письменник* 578
- Євлогій** (світське ім'я Георгієвський Василь; 1868–1946) — православний російський митрополит. Випускник Московської духовної академії (1892). Єпископ Люблінський, вікарій Холмсько-Варшавської єпархії (1903–1905), архієпископ Варшавський і Привіслянський (1905–1906), Холмський (1912–1914), Волинський, архімандрит Почаївської лаври (1914–1921). Член II, III Державних Дум Росії від православного населення Люблінської та Седлецької губерній (Холмщина). Виступав прихильником виділення Холмщини в окрему губернію. Під час Першої світової війни насаджував російське православ'я в Галичині. 214, 503, 533, 619
- Євшан М., публіцист* XX, 534, 543, 555–556, 611
- Єзерський Сидір** (?–1901) — катехит у Золочеві, член НТШ. 485
- Єнсен А., вч. XVI
- Єремія, пророк 502
- Єршов А., вч. 586
- Єфремов Сергій Олександрович** (1876–1939) — історик української літератури, літературний критик, публіцист, громадсько-політичний діяч, дійсний член НТШ, УНТ, УАН, віце-президент ВУАН (з 1922). Провідний публіцист першої щоденної української наддніпрянської газети “Рада”. До 1907 р. найактивніший автор ЛНВ, за 10 років було видрукова-

- но бл. 400 його публікацій. У 1907 р. виступив з критикою редакційної політики М.Грушевського. У 1916 р. до 50-річчя від дня народження історика видрукував в "Української життя" статтю "На страже національного достоїнства. К характеристике публицистической деятельности проф. М.С.Грушевского". Брав активну участь у заснуванні і діяльності ряду українських політичних партій і організацій (ЗУБДО, УДРП, УПСФ та ін.). У 1917–1918 рр. — член Української Центральної Ради, генеральний секретар міжнародних справ. V–VII, XIX, XXI, 61, 64, 234, 507, 522, 535, 537–538, 540, 559, 561, 563, 589, 594–596, 598, 606
- Жебуньов Л., громад. діяч XI, 502, 512, 518, 520, 564, 566, 568, 612*
- Желєхівський Є., мовознавець 517*
- Житецький І., вч. 601–602*
- Житецький Павло Гнатович (1837–1911)** — філолог, перший історик української літературної мови, педагог, публіцист. Дійсний член НТШ (з 1903), член-кореспондент Петербурзької АН (з 1898). Член-засновник Українського наукового товариства у Києві (1906). Один з основоположників київської Старої Громади. Співробітничав з журналами "Основа", "Киевская старина", "Україна". Брав участь у підготовці до друку "Словаря української мови" за ред. Б.Грінченка та ін словникових видань, виробленні норм українського правопису. XVII, 422, 423, 504, 524, 600–602, 620
- Жук Михайло Іванович (1883–1964)** — український художник і письменник. Створив галерею портретів українських діячів літератури і мистецтва, писав портрет М.Грушевського. Автор оповідань, віршів, казок, друкувався в ЛНВ. 346, 563
- Жук А., політик XXI, 540, 542, 614*
- Жуковський А., вч. 530*
- Жученко М. — див. Дорошенко Д.*
- Забіла (Забелло) Пармен Петрович (1830–1917)** — український скульптор, академік Петербурзької академії мистецтв (з 1869). Працював у галузі монументальної скульптури та портрета. Серед творів: погруддя Т.Шевченка, В.Боровиковського, В.Маковського, надгробний пам'ятник О.Герцену в Ніщі, бюст-пам'ятник М.Гоголю у Ніжині. 437
- Забіяка І., вч. 586*
- Зайцева З., вч. 604*
- Заклинський Рост., вч., публіцист 611*
- Заклинський С., публіцист 534*
- Заєцький Богдан-Юзеф (1802–1886)** — польський поет, родом з Київщини, один із головних представників "української школи" у польській літературі. Після поразки польського повстання 1830–1831 рр. емігрував за кордон. Творчість тісно пов'язана з українським фольклором. Листувався з Т.Шевченком, М.Гоголем. 380, 522, 578
- Залізник М., політик, публіцист 511, 540–541, 555–556, 594*
- Захарчин Н.О., вч. 532–533*
- Зобків М., вч. 553, 594*
- Зубрицький Д., вч. 586*
- Ібсен Генрік (1828–1906)** — норвезький драматург. 63
- Іванчик Р., письменник 520*
- Іванчук Олекса Михайлович (1882–1920)** — український публіцист, фольклорист, етнограф, письменник. Збирав на Гуцульщині фольклорні твори, етнографічні матеріали для музею НТШ. На сторінках ЛНВ у 1905–1908 рр. видрукував низку оповідань. 346
- Ізекііл** — давньоєврейський пророк 7–6 ст. до н.е. 383, 581
- Іконников В., вч. 586*
- Ілюдор** (світське ім'я — Іван Чистяков; р.н. невід.—1861) — російський церковний діяч, архієпископ Курський (1832–1860). 91
- Іловайський Дмитро Іванович (1832–1920)** — російський історик. Автор широко розповсюджених підручників з російської історії для середніх шкіл, низки наукових праць, зокрема "Разыскания о начале Руси" (1876), "История России" (1876–1905, т. 1–5, з розділом історії

- України XVI–XVII ст.). Листувався з М.Грушевським, цікавився його першими працями. 132
- Іо, міфол.* 554
- Іоанн, апостол* 502
- Іоасаф (Йоасааф) Білгородський** (світське ім'я Горленко Яким; 1705–1754) — український церковний і освітній діяч, письменник. Випускник та викладач Київської духовної академії. З 1748 р. — єпископ Білгородський і Обоянський. У 1911 р. канонізований. 156
- Ірод, бібл.** 17
- Ісаєвич Я., вч.* 569
- Іскандер** — див. *Герцен О.І.*
- Їжакевич І., маляр* 571
- Йордан** (рр. н. і см. невід.) — готський історик 6 ст. Головна праця “Про походження і діяння готів” (бл. 551) — цінне джерело з історії готів, народів Північно-го Причорномор'я і слов'ян. 397
- Каганець Марко** (1880–ті–1908) — діяч українського руху в Галичині, селянин, засновник і перший голова читальні товариства “Просвіта” в селі Коропці. Член Народного комітету УНДП. Заколотий жандармами за проведення агітації за депутатів-українців під час виборів до австрійського парламенту. 147, 160, 270, 290, 525, 573
- Казимир III Великий** (1310–1370) — король Польщі (1333–1370), останній з династії П'ястів. Вів постійну боротьбу за Галицько-Волинську землю. 142
- Кайн, бібл.** 456
- Кайданов Іван Кузьмич** (?–1843) — російський історик, педагог, письменник. Набув популярності своїми підручниками з історії давньої, середніх віків, всесвітньої та російської, які на поч. XIX ст. були провідними в навчальних закладах Росії. Окремі з них були перевидані польською, німецькою, французькою і румунською мовами. 372
- Капельгородський Пилип Йосипович** (1882–1942) — український письменник. Низка творів письменника була видрукувана в ЛНВ. 63
- Карамзін Микола Михайлович** (1766–1826) — російський історик і письменник. Головний твір — “История Государства Российского”, написаний з позиції офіційної російської історіографії. 155
- Карл X Густав** (1622–1660) — король Швеції (1654–1660). Вів війни з Польщею (1655–1660) та Росією (1656–1658), результатом чого стало розширення шведського панування на Балтиці. Вів переговори з представниками Б.Хмельницького про створення антипольської коаліції (1654) та утворення українсько-шведського воєнного союзу (1656–1657). Підтримував союзницькі відносини з гетьманом І.Виговським, з яким 1657 р. у Корсуні було укладено українсько-шведський договір. 203, 386, 393, 531
- Карл XII** (1682–1718) — король Швеції (1697–1718), визначний полководець, син Карла XI. Основна діяльність пов'язана з керівництвом шведською армією у Північній війні 1700–1721 рр. Вів переговори та уклав договори з гетьманами І.Мазепою та П.Орликом, проголошуючи себе гарантом незалежності і безпеки України. 203, 373, 386, 393, 583, 585
- Карманський Петро** (1878–1956) — український поет, представник модерністичної групи “Молода муза”. Друкуватися почав 1899 р. у газеті “Руслан”. Численні твори поета та рецензії були видрукувані в ЛНВ. 346
- Кармелюк (Кармалюк, Карманюк) Устим Якимович** (1787–1835) — керівник повстанського руху на Поділлі. 86
- Касій Лонгин Гай** (р.н. невід. — п. 42 р. до н.е.) — римський військовий і політичний діяч. Разом зі своїм шурином Брутом брав участь у змові проти Цезаря. Після поразки біля Філіпп у 42 р. до н.е. наказав себе вбити. 365
- Катерина II** (1729–1796) — російська імператриця (1762–1796). Дружина Петра III. Проводила політику, спрямо-

- вану на остаточну ліквідацію автономії України. 133
- Катренко А.М., вч. 601, 609*
- Качала Стефан** (1815–1888) — греко-католицький священник, історик і публіцист, галицький громадсько-політичний діяч, меценат, один з провідних діячів народо-всього руху. Посол до Галицького сейму (1861–1866, 1870–1888), австрійського парламенту (1861–1866, 1873–1879). Член-засновник товариства Галицько-руської матиці, Товариства імені Шевченка, “Просвіти”. 141
- Качаловський А., вч. 513*
- Качмар В., вч. 544, 552, 557, 594*
- Квасницький Г., публіцист VII*
- Квітка-Основ'яненко (Квітка) Григорій Федорович** (1778–1843) — український письменник, перший видатний прозаїк нової української літератури, відомий громадсько-культурний діяч. 122
- Кернеренко Григорій** (справж. — Кернер Григорій Борисович; 1863 — р. і м. см. невід.) — український письменник, перекладач, агротехнік за фахом. У 1900–1905 рр. видрукував низку творів на сторінках ЛНВ. 346
- Кибальчич Надія Матвіївна** (псевд. Наталка-Полтавка, Н.Симонівна та ін.; 1857–1918) — українська письменниця, перекладачка. Донька українського етнографа і фольклориста Симонова М.Т. (Номиса). Її мати, Н.М.Забіла (сестра В.Білозерського) особисто знала Т.Шевченка, з 1847 р. листувалася з ним. У 1887 та 1890 рр. у журналі “Киевская старина” за власними дитячими згадками та розповідями матері письменниця опублікувала спогади про Т.Шевченка. 346
- Кивелюк І., політик 549*
- Кирдан Б.П., вч. 588*
- Кирилюк Є.П., вч. 580*
- Кіржаєв С.М., вч. 604*
- Климкевич К., поет, видавець 616*
- Княжевич М. — див. Біляшівський М.*
- Кобилянська Ольга Юліанівна** (1863–1942) — українська письменниця, громадсько-культурна діячка. Листувалася з М.Грушевським, друкувалася в ЛНВ. 308
- Кобринська Н., письменниця 615*
- Кобринський Володимир** (1873–1958) — громадський і культурний діяч Коломиїщини, засновник (1926) і директор музею “Гуцульщина”. 492
- Ковалевський Євграф Петрович** (1865–?) — член III, IV Державних Дум Росії від Воронежської губернії. Член партії “Союз 17 октября”. Заступник голови комісії народної освіти, автор одного з міністерських проектів загальної освіти. Повітовий і губернський гласний, почесний мировий суддя. 70, 509
- Ковалевський Максим Максимович** (1851–1916) — російський правник, історик, соціолог і суспільний діяч українського походження. Професор Московського і Петербурзького університетів, академік Російської АН. Заснував у Парижі Російську вищу школу суспільних наук (1901), де у 1903 р. викладав історію України М.Грушевський. Депутат І Державної Думи Росії, тісно співпрацював з українською фракцією. З 1909 р. видавав журнал “Вестник Европы”, редагував енциклопедичне видання “Украинский народ в его прошлом и настоящем”, активну участь у якому брав М.Грушевський, виступав проти переслідування російським урядом української мови. 459, 509, 522, 565
- Ковалевський Микола Васильович** (1841–1897) — український громадсько-політичний діяч, педагог. Член київської та одеської Громад. Підтримував публіцистичну діяльність М.Драгоманова, галицькі радикальні видання. Автор популярної “Історії України”, виданої у Львові під псевдонімом І.Маркевич. 346
- Кодальський М.П., вч. 589*
- Кодак М., вч. 580*
- Кожанчиков Д., видавець 590–591, 599*
- Козачковський А., лікар, приятель Т.Шевченка 600*
- Козирев О., вч. 569*
- Козловський В., громад. діяч VII, 555–556*
- Колдр В., громад. діяч 540*

- Колесса Олександр Михайлович** (1867–1945) — український мовознавець, історик літератури, фольклорист, громадський і політичний діяч, дійсний член НТШ (з 1899) та УНТ у Києві (з 1907), професор Львівського університету (1898–1918). Посол до австрійського парламенту (1907–1918), де захищав українські права в справах шкільництва та університету. Старший брат Ф.Колесси. 492, 611
- Комаров Михайло Федорович** (1844–1913) — бібліограф, критик, перекладач, фольклорист і лексикограф. Член одеської Громади. Член філологічної секції НТШ (з 1901). Автор багатьох покажчиків українського письменства, нарисів з історії цензури в Україні. Уклав “Русско-украинский словарь” (Львів, 1893–1898). 485
- Кониський Георгій (Юрій)** (1717–1795) — український церковний і культурний діяч, філософ, письменник, педагог. Випускник, викладач, ректор Києво-Могилянської академії. З 1783 р. — архієпископ Білоруський. Автор поетичних та драматичних творів, проповідей, історичних праць. Деякі історики приписували Г.Кониському авторство “Історії Русів”. 371, 402, 586–587
- Кониський Олександр Якович** (1836–1900) — український письменник, публіцист, педагог, вчений-шевченкознавець, громадський діяч. Член полтавської та київської Громад. Один із засновників часописів “Зоря”, “Правда”, НТШ. Наставник і вчитель М.Грушевського в громадсько-політичному житті. XVI, 414, 485, 604
- Кононенко А., вч. 586*
- Копач Іван** (1870–1953) — громадський діяч, педагог, філолог, філософ, дійсний член НТШ, довголітній візитатор українських середніх шкіл в Галичині, голова товариства “Боян” та “Руська бесіда”. 492, 563
- Корбич Г., вч. VI, 558, 561, 574*
- Корде д’Армон Шарлотта** (1768–1793) — убивця Жана-Поля Марата. Була страчена на гільйотині. 365
- Кордуба М., вч. 541–542*
- Коритовський, граф 548*
- Корнієвська-Зінченко О.В., вч. 521*
- Короленко Володимир Галактіонович** (1853–1921) — видатний російський письменник, публіцист, громадський діяч. 430, 431, 538, 606–607
- Король Михайло** (1856–1925) — громадсько-політичний діяч Галичини, адвокат у Жовкві. Належав до групи “старорусинів”. Посол до Галицького сейму (1889–1895, 1908–1914) та австрійського парламенту (1900–1907). За ЗУНР — комісар Жовкви. 193, 507, 529, 546
- Короткий В., вч. 505, 565, 568*
- Корш Ф., вч. XVI, 532*
- Кос Михайло** (1863–1856) — лікар, громадський діяч у Перемишлі, дійсний член НТШ, автор праць з медицини. Співробітник газети “Діло” та інших українських часописів. Друкував свої праці в “Лікарському збірнику” НТШ. 492
- Косач О. — див. Пчілка О.*
- Коссак Лев** — лікар зі Львова, під час недуги І.Франка надавав йому медичні консультації, жертводавець на відкриття гімназії в Коломиї. 487, 492
- Костецький Платон** (1832–1908) — публіцист і літератор, редактор “Зорі Галицької” (1855–1856). У 1860-х рр. перейшов на польські позиції, співробітничав з різними польськими газетами, редактор періодичного видання “Gazeta Narodowa” (1869–1908). 141
- Костомаров Микола Іванович** (1817–1885) — видатний український історик, етнограф, письменник. Один із ідеологів Кирило-Мефодіївського братства, автор його програмних документів. Засновник народницького напрямку в українській історіографії. XVII, 75, 137, 197, 380, 381, 397, 399, 403–411, 422, 438, 439, 521, 579, 585–592, 599, 601–602, 608
- Котик М., співроб. редакції ЛНВ 514, 583*
- Котляревський Іван Петрович** (1769–1838) — український письменник, драматург, засновник нової української літератури. До 100-річчя видання “Енеїди” І.Котляревського у Львові вийшов

- перший том "Історії України-Руси" М.Грушевського. 78, 79, 511, 612
- Коханчик Михась** (бл. 1900–1910) — школяр із с. Жулин на Галичині, помер після побоїв місцевого вчителя, поляка Б.Грейса. 157, 163, 165, 166, 524
- Коцко Адам** (1882–1910) — діяч українського студентського руху в Галичині, член таємного "Комітету української молоді", один з організаторів осередків "Січі" та читалень "Просвіти", борець за український університет у Львові. Загинув під час студентського віча в університеті від польської кулі. Похований на Личаківському кладовищі. На похороні А.Коцка з промовою виступав М.Грушевський. 147, 164, 525, 535, 557, 593
- Коцюбинський Михайло Михайлович** (1864–1913) — український письменник, громадський діяч. Член Братства тарасівців, голова Товариства "Просвіта" в Чернігові (1906–1908). Друкував свої твори у львівських виданнях "Правда", "Зоря", ЛНВ. Підтримував дружні стосунки з М.Грушевським. 61, 308, 346, 510, 528, 571, 574
- Кравченко В.В., вч. 587*
- Кравченко В.М., вч. ХХІV*
- Кравченко Уляна** (справж. — Шнайдер Юлія Юліївна; 1860–1947) — українська письменниця. Автор поетичних збірок "Рігта вега" (1891), "На новий шлях" (1891), творів для дітей, автобіографічних нарисів, споминів про І.Франка. 346
- Краєвий Я. — див. Пожарський П.*
- Крамарж Карл** (1860–1937) — чеський політичний і державний діяч, юрист за фахом. З 1890 р. — член і один із лідерів партії младочехів, у 1891–1914 рр. — депутат австрійського парламенту. Проводив політику співробітництва з австрійським двором, був прихильником російського царизму, зближення Австро-Угорщини і Росії та противником Троїстого союзу. 1915 р. заарештований австрійською владою, засуджений до смертної кари, 1917 р. амністований. У 1918–1919 р. — прем'єр-міністр першого чехословацького уряду, у 1920–1931 рр. — депутат чехословацького парламенту. 70, 180, 189, 190, 193–195, 508–509, 528
- Красицький Фотій Степанович** (1873–1944) — художник, внучатий небіж Т.Шевченка. Автор численних графічних та живописних портретів Т.Шевченка, ілюстрував його твори. Офіційний видавець ЛНВ після перенесення видання до Києва (1907, 1908, 1911). Автор однієї рецензії на "Історію України-Русі" М.Аркаса, підготовленої на замовлення М.Грушевського та видрукованої в ЛНВ. 91, 498, 513, 575, 622
- Красовський М. В.** — російський політичний діяч, член Державної Ради Росії, голова "Клуба общественных деятелей". Один з організаторів слов'янських з'їздів, голова російської делегації на Всеслов'янському з'їзді у Празі (1908). 70, 509, 515
- Кревцький І., вч. VIII, 561*
- Кресін О.В., вч. 530*
- Кримський Агатангел Юхимович** (1871–1942) — визначний орієнталіст, історик української мови й літератури, письменник, фольклорист, публіцист. Дійсний член УАН, її неодмінний секретар, дійсний член НТШ. Друкував публіцистичні праці в часописах "Зоря", "Правда", "Буковина", ЛНВ, "Киевская старина". 63, 553, 602
- Криницький Б., священник 549*
- Криницький Онуфрій** (1791–1867) — греко-католицький священник, професор (з 1817) біблійних студій і східних мов Львівського університету. Кілька разів обирався ректором університету. 490
- Крип'якевич І., вч. 534, 542, 564, 571*
- Кричевський В., маляр, архітектор XVII*
- Круглашов А., вч. 569*
- Крупенський Павло Миколайович** (1863–?) — російський політичний діяч. Член II–IV Державних Дум Росії від Бессарабської губернії. Товариш голови партії центру. Почесний мировий суддя, губернський та повітовий гласний, предводитель дворянства. Лідер місцевих чорносотенців. У Думі виступав з різкими промовами, які поклали початок думських скандалів і вже в III Думі закінчилися свар-

- кою з іншим депутатом від Бессарабії В.Пуришкевичем. Останній звинуватив Крупенського в недобросовісності під час виборів. В III Думі став одним із засновників партії націоналістів. 70
- Крушельницька Л.І., вч. 541, 615*
- Куземський Михайло** (1809–1879) — галицький церковний і громадський діяч. Найдіяльніший член, голова Головної Руської Ради (1848–1851), перший голова Народного дому та Галицько-руської матиці, керівник засідань Собору руських учених (1848). Довголітній керівник і опікун українського шкільництва в Східній Галичині. Посол до Галицького сейму (1861–1868) та австрійського парламенту (1861–1867). У 1868–1871 рр. — холмський греко-католицький єпископ. Не погоджуючись з курсом російського уряду на ліквідацію унії, подав у відставку. 490
- Кузіна Н., вч. 607*
- Кулаковський Юліан Андрійович** (1855–1919) — російський історик та археолог. Один з активних київських публіцистів великодержавницького спрямування. Професор античної історії Київського університету (з 1881), належав до групи консервативних професорів. Автор праць з історії Стародавніх Греції та Риму, досліджень з археології Північного Причорномор'я. У 1915 р. в газеті “Киевлянин” виступив зі статтю «Русским людям, именующим себя “украинцами”» з численними необґрунтованими закидами проти наукової та громадської діяльності М.Грушевського. 79
- Кулачковський Ярослав** (1863–1909) — економіст, засновник і директор товариства взаємних кредитів “Дністер” у Львові, директор банку “Дністер”, почесний голова товариства “Просвіта”. 492
- Куліш Пантелеймон Олександрович** (1819–1897) — український письменник, історик, етнограф, літературний критик та перекладач. Один із засновників Кирило-Мефодіївського братства. XVIII, 38, 75, 404, 410, 411, 417, 503, 579, 588–589, 591–592, 620
- Кульчицький Л., політик 534*
- Купчанко Григорій Іванович** (1845–1902) — буковинський громадський діяч, етнограф, публіцист. Московфіл. Співпрацював з часописами “Православная Буковина” (1893–1901), “Буковинські відомості” (1895–1909). Автор історико-етнографічного нарису про Буковину, Галичину і Закарпаття “Наша Родина” (1896) та ін. творів. 14
- Курилович В., політик 507, 529, 546*
- Курляк І., вч. 605*
- Куровцева Цецилія** — жертводавець з Калуша на спорудження Академічного дому у Львові. 487
- Кухар В., вч. 544*
- Кухаренко Я., письменник 600*
- Кучер Р., вч. 604*
- Кушнір В., публіцист 540*
- Лаврівський Юліан Григорович** (1821–1873) — український політик та громадсько-культурний діяч Галичини, правник. Посол до Галицького сейму та австрійського парламенту (1861–1873), віце-маршалок сейму (1869–1873). Член-засновник Собору руських учених (1848), один з фундаторів товариства “Руська бесіда” (1861), голова товариства “Просвіта” (1870–1873). Виступав з критикою москвофільського руху, симпатизував народовцям. Ініціатор спроби польсько-українського порозуміння 1869 р., що передбачало насамперед розширення прав української мови в навчальних закладах Галичини. 141
- Лавров П.** — див. Сірий Ю.
- Лавров Ю., вч. 541, 615*
- Лазаревський М., чиновник 600*
- Лазаревський О., вч. 586*
- Ламанський Володимир Іванович** (1833–1914) — російський славіст-історик, етнограф, громадський діяч. Професор Петербурзького університету. Член Петербурзької АН. 422, 601
- Лебединцев Теофан (Феофан) Гаврилович** (1828–1888) — український історик церкви. Випускник Київської духов-

- ної академії. Засновник і редактор часопису “Руководство для сельских пастырей” (1860–1863), видавець і редактор “Киевской старины” (1882–1887). 490
- Левинський Іван** (1851–1919) — архітектор, професор Львівської політехніки, власник фабрики будівельних матеріалів. Автор низки проектів споруд громадського призначення у Львові (Академічний дім, “Дністер”, новий будинок Академічної гімназії та ін.). 488
- Левицький В., громад. діяч 594*
- Левицький Є., політик, публіцист 562*
- Левицький І. С.** — див. *Нечуй-Левицький І. С.*
- Левицький К., політик XIX, 505–506, 515, 519, 548–551, 553, 557, 572, 593, 602*
- Левицький Модест Пилипович** (1866–1932) — український письменник, публіцист, перекладач. Автор збірки “Оповідання”, граматики української мови. 63
- Левицький О., вч. XVI, 532, 560, 602*
- Левицький Памфіл** — див. *Партеній.*
- Леонтович В., письменник VII, 564–566*
- Лермонтов Михайло Юрійович** (1814–1841) — російський поет. 187
- Лесгафт Петро Францевич** (1837–1909) — російський лікар-анатом, педагог, засновник наукової системи фізичного виховання і лікарсько-педагогічного контролю у фізичній культурі, один з творців теоретичної анатомії. 350, 565
- Лєсков Микола Семенович** (1831–1895) — російський письменник, тематика творчості якого частково пов'язана з Україною. У 1849–1857 рр. проживав у Києві. 89, 119
- Лжедмитрій II** (р.н. невід. — після 1610) — політичний авантюрист, який після вбивства Лжедмитрія I видавав себе за сина Івана IV — Дмитрія. За допомогою загонів польських магнатів влітку 1608 р. намагався захопити Москву. 371
- Лизанівський І., публіцист 611*
- Липа Іван** (1865–1923) — український громадсько-політичний діяч, письменник, лікар. Один із засновників Братства тарасівців. Друкувався в журналах “Правда”, “Зоря”, ЛНВ, “Українська хата”. Тісно співпрацював з товариством “Прогресивна” в Одесі. Активний діяч доби Української революції. 346, 554–555, 607
- Липинський Вячеслав Казимирович** (1882–1931) — український історик, публіцист, політик, філософ, ідеолог консервативного напрямку української суспільно-політичної думки, фундатор державницького напрямку української історіографії. Член НТШ. Наукову діяльність розпочав розвідкою про Данила Братковського, надрукованою в ЛНВ. Співпрацював з ЗНТШ та “Радою”. Ініціатор і редактор київського тижневика “Przegląd Krajowy”. X, XIV, XVIII, 83, 84, 86–89, 91, 370, 371, 373, 512–513, 527, 543, 560, 575–577, 582, 595
- Лисенко Микола Віталійович** (1842–1912) — видатний український композитор, основоположник української класичної музики, громадський діяч, голова Українського клубу в Києві. На ниві культурно-громадської діяльності багато співпрацював з М.Грушевським. 441, 503, 571, 598–599, 601, 609
- Литвин М., вч. 569*
- Лілієнкрона, посол 531*
- Лобисевич Опанас Кирилович** (1732–1805) — український письменник, один із зачинателів українського національного літературного відродження. З 1761 р. — перекладач при гетьмані К.Розумовському, у 1765–1774 рр. — його секретар. У 1785–1787 рр. — новгород-сіверський губернський предводитель дворянства, належав до найактивніших членів Новгород-Сіверського патріотичного гуртка. 402, 587
- Лободовським М.Ф., письменник 620*
- Лозинський Володимир Устимович** (1855–1914) — громадський діяч, редактор-видавець, лісник за фахом. Підтримував українські видання: “Світло”, “Український етнографічний збірник”, редагував сатиричний тижневик “Шершень”. Пам'яті Володимира Лозинського присвятив свою статтю М.Грушевський, видрукувану на сторінках “Українського етнографічного збірника” у 1914 р. (Т. I. — С. 1–11). 244

- Лозинський Михайло** (1880–1937) — український політичний і державний діяч, публіцист, правник. Співпрацював з газетами “Діло”, “Рада”, на сторінках ЛНВ видрукував серію оглядів “З австрійської України”. Активний політичний та дипломатичний діяч ЗУНР. 346, 506, 547–548, 553, 562–563, 573, 594
- Локоть Тимофій Степанович** (1869–?) — російський політичний діяч, публіцист. Професор Новоолександрійського інституту сільського господарства (Люблінська губернія), гласний Чернігівського губернського і повітового земств. Депутат І Державної Думи Росії від Чернігівської губернії, член фракції трудової групи. Виступав за передачу землі в руки трудового селянства без викупу. Автор книг: “Первая Дума” (1906), “Политические партии и группы в России” (1908) та ін. 205
- Ломиковський Василь** (1778–1845) — історик і етнограф. Автор першої збірки українських дум “Записи малороссийских дум” (1803–1805); збірки “О Малороссии. О древних обычаях малороссийских, о службе воинской и гражданской, о чинах и должностях чиновников по алфавиту” (1808), опублікованої 1894 р. О.Лазаревським під назвою “Словарь малороссийской старины”. 401
- Лотоцький Олександр Гнатович** (1870–1939) — громадсько-політичний діяч, видавець, публіцист, історик церкви. Член Старої Громади, ТУП, один з засновників видавничого товариства “Вік”. Друкувався в часописах “Правда”, “Записки НТШ”, “Украинский вестник”, “Рада”, “Украинская жизнь”. За дорученням М.Грушевського у 1898–1900 рр. подавав до ЛНВ серію оглядів “З російської України” під псевдонімом Спектатор. Один із провідних діячів петербурзької української Громади (1900–1917). 50-річчю від дня народження М.Грушевського присвятив працю “На общественном посту. М.С.Грушевский как общественный деятель”. Залишив мемуари: “Сторінки минулого” (Варшава, 1932–1939). VI, IX, XXI, 346, 500–501, 518, 529, 533, 536, 555, 594–595, 597, 620
- Лук М., вч.* 589–590, 592
- Лукомський Степан Васильович** (1701 — бл. 1779) — український козацький хроніст. Автор хроніки з історії України XIV–XVI ст. — “Зібрання історичне” (1770), перекладів мемуарів про національно-визвольні повстання під проводом Д.Гуні і Я.Острянина (Остряниці) та Хотинську війну 1620–1621 рр. 401
- Лучицький Іван Васильович** (1845–1918) — український історик, архівознавець, редактор, політичний діяч. Професор Київського та Петербурзького університетів, член-кореспондент Російської АН. Член партії кадетів, депутат III Державної Думи Росії від м.Києва. Офіційний редактор київських газет “Киевские отклики”, “Свобода и право”. Автор історичних праць, підготовлених на основі виявлених та опрацьованих документів з архівів України, Росії, Франції. XVI, 212, 536
- Люзняка М., вч.* X
- Ляхова Ж., вч.* 578
- Львов Володимир Миколайович** (1872–1934) — російський політичний діяч. Член партії октябристів. Депутат III, IV Державних Дум Росії, голова думської комісії в справах Російської православної церкви. Член Тимчасового уряду як обер-прокурор св. Синоду. У списках членів III, IV Державних Дум Росії значився як Львов 2-й. 70, 509
- Львов Микола Миколайович** (1867–?) — російський політичний, земський діяч, правник. Член I, III, IV Державних Дум Росії від Саратовської губернії. Під час роботи I Державної Думи Росії належав до партії кадетів (“Народная свобода”), з якої вийшов через розбіжність поглядів. Член фракції прогресивістів IV Думи, товариш секретаря Думи. У списках членів III Державної Думи Росії значився як Львов 1-й. 70
- М.Ж. — див. Дорошенко Д.*
- Мазепа Іван Степанович** (1639–1709) — гетьман України (1687–1709). XV, 199–

- 203, 372, 386, 387, 389, 391-395, 411, 417, 419, 420, 530, 531, 560, 578, 583–584
- Майборода Р.*, вч. 555, 577, 586
- Майков Д.*, вч. 586
- Макаров В.І.*, вч. 603, 605
- Макарчук С.*, вч. 506, 532–533, 557
- Маклаков В.*, політик 522
- Маковей Осип Степанович** (1867–1925) — український письменник, літературний критик, публіцист, громадський діяч. Дійсний член НТШ. Редактор журналу “Зоря” (1894–1895), газети “Буковина” (1895–1897), співредактор ЛНВ (1898–1899). 327, 558
- Максимович Михайло Олександрович** (1804–1873) — визначний український вчений-природознавець, історик, фольклорист, етнограф і письменник. Перший ректор Київського університету. 380, 381, 404, 408, 578–579, 587–589
- Макух Іван** (1872–1946) — громадсько-політичний і кооперативний діяч, доктор філософії, адвокат. Член НТШ, секретар правничої комісії, голова виділу товариства (з 1901). Організатор “Січей”, “Просвіти”, один з провідних діячів Української радикальної партії, посол до Галицького сейму (1908–1918). Відомий діяч ЗУНР. 488, 618
- Малаков Д.*, вч. 570
- Мальований Володимир Григорович** (бл. 1848–1893) — політичний діяч, поет. Активний діяч одеської Громади, українофіл. За розпорядженням Одеського генерал-губернатора 1879 р. висланий до Східного Сибіру. У 1881 р. втік до Женеви, де зблизився з М. Драгомановим. Повернувшись під чужим ім'ям до Росії, разом з І. Присецьким заснував “Гурток україно-соціально-революційної партії” (1883), за що був знову засланий до Іркутської губернії. 346
- Манохін** — видавець лубочних друків. 93
- Марія Федорівна, імператриця* 528
- Маркевич А.*, державний діяч 600
- Маркевич Микола Андрійович** (1804–1860) — український історик, етнограф, поет. Автор “Історії Малоросії” (тт. 1–5, 1842–1843), історичних розвідок “Ма-зепи” (1841), “Про перших гетьманів малоросійських” (1848), “Про козаків” (1858), поетичної збірки “Українські мелодії” (1831). 403, 587
- Марков Дмитро** (1863–1938) — галицький журналіст і політик, лідер новокурського москвофільського руху — радикального крила “Русская народная партия”, що стояло на позиції повної національно-політичної єдності України з Росією. 1907 р. обраний послом до Державної Ради, 1913 р. — до Галицького крайового сейму. 1915 р. за москвофільську діяльність звинувачений у державній зраді, засуджений до смертної кари (замінена на довічне ув'язнення). Звільнений після розпаду Австро-Угорщини. Зібрав колекцію документів про москвофільський рух та видав низку праць про розвиток російської і української політичної думки в Австро-Угорській імперії. 52, 506–507, 546
- Марков Микола Євгенович** (1866–?) — член III, IV Державних Дум Росії від Курської губернії, заступник голови фракції правих. Інженер за фахом. Гласний Курського губерньського земського зібрання. У списках членів III, IV Державних Дум Росії значився як Марков 2-й. 153
- Марков Микола Львович** (1841–?) — член III, IV Державних Дум Росії від Тамбовської губернії, член фракції партії “Союз 17 октября”. Інженер шляхів сполучення за фахом, голова правління Південно-Східної залізниці. У списках членів III, IV Державних Дум Росії значився як Марков 1-й. 153
- Маркович Марія Олександрівна** — див. *Вовчок Марко*.
- Маркович Олексій Іванович** (1847–1904) — український історик, джерелознавець, археограф. Професор Новоросійського університету (1880–1895). Читав курс історії України та південного регіону. Співпрацював з діячами одеської Громади та іншими громадськими і просвітніми організаціями. Дійсний член Одеського товариства історії і старожитностей, Історико-філологічного товариства при Но-

- воросійському університеті, Таврійської вченої архівної комісії, історико-філософської секції НТШ. Автор близько 400 досліджень. 485
- Маркович Опанас Васильович** (1822–1867) — український етнограф і фольклорист, громадський діяч. Перший чоловік Марка Вовчка. Брав участь у діяльності Кирило-Мефодіївського братства. У 1860–1861 рр. співпрацював у журналі “Основа”. 417
- Маркович Яків Андрійович** (1696–1770) — український державний діяч, мемуарист. Обіймав посади в уряді Війська Запорозького, зокрема у 1740–1762 рр. — генеральний підскарбій. Упродовж 1717–1767 рр. вів щоденники, частина яких вперше була видана онуком Олександром Марковичем під назвою “Щоденні записи генерального підскарбія Якова Андрійовича Маркевича” (тт. 1–2, 1859). Більш повне видання щоденника здійснив О.Лазаревський (тт. 1–3, 1893–1897). Четвертий том на замовлення М.Грушевського був опублікований за редакцією В.Модзалевського в “Жерелах до історії України-Руси” у 1913 р. 371
- Маркович Яків Михайлович** (1776–1804) — український історик. Автор праці “Записки про Малоросію, її жителів та виробництва” (1798), де висвітлюється історія України з найдавніших часів до пол. ХІ ст. 401, 587
- Марковський М., вч. 602*
- Маркс Карл** (1818–1883) — німецький філософ, економіст, соціолог, публіцист, засновник організованого робітничого руху і його ідеології — марксизму. 31
- Мартиненко О., вч. ХХІІІ*
- Мартович Лесь** (Олекса Семенович; 1871–1916) — український письменник і громадсько-культурний діяч, доктор права. Працював помічником адвоката в містечках Галичини, брав активну участь у селянському русі. Член Русько-української радикальної партії, редагував часописи “Хлібороб” (1890), “Громадський голос” (з 1898). 290, 552
- Масарик Ф., політик ХХІ*
- Матушевський Федір Павлович** (1869–1919) — громадсько-політичний діяч, публіцист і редактор, правник, дипломат. Один із засновників видавництва “Вік” у Києві. Редактор першої української щоденної газети у Наддніпрянській Україні “Громадська думка” (1906), згодом “Ради”. Активний співробітник “Київської старини”, ЛНВ, “Української життя”. У ЛНВ подав низку оглядів “З українського життя”. Член Української Центральної Ради. ХІХ, 346, 537, 558, 562, 570–571, 595
- Матяш І, вч. 564*
- Мацевко І., вч. 509, 515, 522*
- Мацьків Т., вч. 530, 584*
- Мачтет Григорій Олександрович** (1852–1901) — російський письменник українського походження, учасник народницького руху. Співробітник “Київської старини”, газети “Волинь”, періодичного видання “Газета Гатшука”, яка виходила в Москві у 1875–1890 рр. 119
- Мезько-Оглоблин О. — див. Оглоблин О.*
- Мельник Л., вч. 560*
- Мельник О., вч. ХІV, 593*
- Мельник Я., вч. 574*
- Меншиков М.** — провідний журналіст петербурзької газети “Новое время” (поч. ХХ ст.). 155, 205, 206, 532
- Меншиков Олександр Данилович** (1673–1729) — російський державний діяч, князь, генералісімус. Один із найближчих радників Петра І. 373
- Меньчиць В., етнограф, видавець 591*
- Метерлінк Моріс** (1862–1949) — бельгійський письменник. У роки Першої світової війни у своїх публіцистичних творах виступав за засудженням німецького мілітаризму. 63
- Мещерський Володимир Петрович** (1839–?) — російський публіцист і белетрист, князь. По матері онук М.Карамазіна. Після закінчення училища правознавства обіймав посади при міністерствах внутрішніх справ та народної освіти. У 1872–1914 рр. — видавець газети “Гражданин”, яка поступово з кон-

- сервативно-поміркованого стала реакційним виданням. Автор "Очерков нынешней общественной жизни в России" (1868), "В улику времени" (1879) та ін. 243
- Микола II, цар* 567
- Мирний Панас** (справж. — Рудченко Панас Якович; 1849—1920) — український письменник, публіцист. Друкувався в часописах "Зоря", ЛНВ, "Рідний край", газеті "Рада", численних альманахах. 63
- Михалевич А., вч.* 591
- Михальський Ю., вч.* 546, 548—549
- Мицик Ю., вч.* IX, 523, 611
- Мишкевич** — жертводавець зі Стрия на спорудження Академічного дому у Львові. 487
- Мілевський** — польський політик-консерватор. 272
- Мілюков Павло Миколайович** (1859—1943) — російський історик і політичний діяч, публіцист. Один з організаторів і лідерів партії кадетів, з 1906 р. співредактор і ідеолог газети "Речь", автор майже всіх її передовиць. Депутат III, IV Державних Дум Росії, голова фракції кадетів. XX, 69, 129, 130, 244, 245, 249, 250, 353, 454, 456, 509, 522, 525, 536, 540, 567, 610
- Мірбо Октав** (1850—1917) — французький письменник. 63
- Містраль Фредерік** (1830—1914) — провансальський поет. Лауреат Нобелівської премії (1904). У 1914 р. у ЛНВ було вміщено некролог у зв'язку зі смертю поета (автор М.Євшан). 20
- Міхновський М., політик* X, 612
- Міхура Я., політик* 517
- Мішкевич А., поет* 578
- Міяковський В., вч.* 587, 589
- Многогрішний Дем'ян Ігнатович** (бл. 1630 — після 1701) — гетьман Лівобережної України (1668—1672). 387, 392
- Мова (Лиманський) Василь Семенович** (1842—1891) — український письменник. 62
- Модзалевський В., вч.* XVI
- Мойсей**, бібл. 474, 574
- Молчановський Никандр Васильович** (1858—1906) — український історик і громадський діяч. Учень В.Б.Антоновича. Член київської Старої Громади. За дорученням Київської археографічної комісії працював в архівах Швеції та Угорщини, збирав документи до історії України XVII—XVIII ст., які опублікував в "Архиве Юго-Западной России" та "Киевской старине". 203, 387, 531
- Мольєр Жан-Батіст** (справж. — Поклен; 1622—1673) — французький драматург, актор і режисер. 310, 402, 587
- Мономах** — див. *Володимир Мономах*
- Морачевський Пилип Семенович** (1806—1879) — педагог, поет, перекладач. Випускник історико-філологічного факультету Харківського університету. Автор перекладу українською мовою Євангелія (1861), визнаного Петербурзькою АН найкращим з-поміж усіх аналогічних слов'янських перекладів. Уперше переклад надруковано у 1906 р., дозволено для використання в церковних відправах лише в період Української Центральної Ради. 493, 620
- Морозов** — видавець. 129
- Мочульський М., вч.* XX, 542, 574—575, 615
- Мудрак Юліан** (1878—1950) — економіст і громадський діяч, Член управи банку "Дністер", спілки "Діло", товариства "Просвіта", член президії НТШ. 488
- Мудрий В., вч.* 594
- Мудрий М., вч.* 506—507, 529, 551, 616
- Музичук О., архівіст* XXIV, 537, 583, 614—615
- Мустафа-паша** 457
- Муха Л., бібліотекар* XXIII
- Мяковський В., польський хроніст* 560
- Назаренко В., вч.* 511, 569
- Назарів О., політик* 540
- Наконечний Є., бібліотекар* XXIII
- Накрохін П.** — російський письменник. 487, 618
- Наулко В., вч.* 555, 557
- Науменко В., вч., педагог* XIII, XVI
- Нахлік Є., вч.* 588

- Ньютон** — див. *Ньютон*
Нерод В.О., вч. 587
- Нечуй-Левицький Іван Семенович** (1838–1918) — український письменник, критик і публіцист. За його сприяння були видрукувані перші літературні праці М.Грушевського. 62, 512, 517, 561
- Ніковський А.*, публіцист 527, 557, 611–612
- Нікольський Олександр Іванович** (1860–?) — депутат III Державної Думи Росії від Одеси. Член партії кадетів (“Народная свобода”). Ветеринар за фахом. Завідуючий ветеринарною частиною в Московському, Херсонському, Одеському земствах. Організатор ремісничих майстерень, співробітник газет. 211, 533
- Німчук В.*, вч. 517
- Ніцше Фрідріх*, німецький філософ 514
- Новак Діонізій** — жертводавець на спорудження Академічного дому у Львові. 487
- Новицький Василь Дементійович** (1839–1907) — російський військовий діяч, генерал-лейтенант. У 1859–1874 рр. — на військовій службі. Начальник Тамбовського (1874–1878), Київського (1878–1903) губернських жандармських управлінь. У 1903–1907 рр. — одеський тимчасовий генерал-губернатор та градоначальник. Залишив мемуари “Из воспоминаний жандарма” (М., 1991). 353–355, 567
- Ньютон Ісаак** (1643–1727) — англійський математик, механік, астроном, фізик. 63
- Огарьов Микола Платонович** (1813–1877) — російський політичний діяч, поет, публіцист. Один із фундаторів безцензурної російської преси за кордоном, співробітник “Вільної російської друкарні”, заснованої О.Герценом. 435, 608
- Огієнко Іван Іванович** (1882–1972) — український мовознавець, громадський і церковний діяч (з 1943 — православний митрополит Іларіон), історик культури і церкви. Дійсний член НТШ, ректор Кам'янець-Подільського українського університету. XVI, 346, 585
- Оглоблин О.*, вч. 587
- Огоновський Гілярій** (1854–1929) — філолог, педагог, учитель Академічної гімназії у Львові, автор підручників, наукових праць з класичної філології, перекладів творів античної літератури. Член НТШ. 492
- Окуневська Марія** — жертводавець на спорудження Академічного дому у Львові. 487
- Окуневський Т.*, політик 514, 515, 547, 549
- Олександр III** (1845–1894) — російський імператор (з 1881). 206
- Олексій Михайлович*, цар 584
- Олексій*, царевич XVI
- Олесницький Є.*, громад. діяч, публіцист 508, 547–549, 562
- Олесь Олександр** (справж. — Кандиба Олександр Іванович; 1878–1924) — поет, редактор, лікар-ветеринар за фахом. Друкувався на сторінках українських часописів “Громадська думка”, “Рада”, ЛНВ, “Рідний край” та ін. У 1912 р. очолював редакційний комітет ЛНВ у Києві. З 1919 р. — на еміграції. VII, 346, 535, 607, 610–611
- Олізаровський*, письменник 522
- Ольга*, княгиня 571
- Ольгерд (Альгірдас) Гедимінович** (бл. 1296–1377) — великий князь литовський (1345–1377). 370, 371
- Онацький Є.*, вч. 586
- Опатовський М.*, цензор 572–573
- Орлик Пилип** (1672–1742) — гетьман Правобережної України (1710–1714), екзильний гетьман України (1714–1742). 199, 203, 392, 585
- Охримович В.*, вч., політик 515, 534, 539
- Павко А.*, вч. 506, 546
- Павлик М.*, політик, письменник 545, 574, 615
- Павло I*, імператор 528
- Павловський М.*, публіцист 507, 594
- Павлуцький Г.*, вч. XVII
- Павляк О.** — жертводавець з Озерян на спорудження Академічного дому у Львові. 487
- Падура Т.*, письменник 522
- Палієнко М.*, вч. 602, 616

- Панейко Василь** (1883–1956) — український громадсько-політичний діяч, публіцист, дипломат. Член УНДП. У 1908–1914 рр. — співробітник ЛНВ, де у 1908–1909 рр. подав серію публікацій під рубрикою “За границею”. Протягом 1912–1918 рр. редагував газету “Діло”. За його участі на сторінках газети у 1911 р. було опубліковано серію анонімних статей, спрямованих проти М. Грушевського. В роки Української революції — дипломатичний діяч ЗУНР. IX, 82, 84, 93, 346, 512–513, 556, 562
- Паньківський Кость** (1855–1915) — громадський і кооперативний діяч, журналіст, видавець, один з засновників НТШ. Член управи товариств “Просвіта”, “Руська бесіда”, “Руське товариство педагогічне”. З 1904 р. — директор музею “Просвіти”. Редагував низку просвітніх часописів. 492
- Панькова С., вч. XXIV*
- Парте́ній (Парфе́ній)**, світське — Левицький Памфил (1858–1922) — церковний діяч, архієпископ православної церкви. Випускник Київської духовної академії. Єпископ Подільський (з 1899), Тульський (з 1908). З 1911 — архієпископ. Під його керівництвом зредаговано П. Морачевським й видано 1906 р. український переклад Євангелія. 1917 р. у Полтаві заснував Українське православне братство, з 1920 р. співпрацював з УАПЦ. 493, 494, 620
- Пасецько Г.В., вч. 592*
- Патер І., вч. 540, 615*
- Пелехин П., меценат 617*
- Пендзелькевич** — цісарсько-королівський староста. 292
- Передплатник, дописувач ЛНВ 508*
- Перетц Володимир Миколайович** (1870–1935) — український філолог, історик літератури. Професор Київського університету, дійсний член НТШ і УНТ у Києві, академік Петербурзької АН, ВУАН, АН СРСР. XVI, 346, 600–601
- Петлюра С., політик, публіцист XI, 502, 517, 608*
- Петренко О., вч. 589*
- Петрик Іваненко** (Петро Іванович Іваненко, Петро Петричевський; рр. н. і см. невід.) — український політичний діяч кінця XVII — поч. XVIII ст., претендент на гетьманство. Виступав проти союзу України з Московською державою і з Польщею. Прихильник союзу з Кримським ханством. 392
- Петро I** (1672–1725) — російський цар (з 1682), імператор (з 1721). 132, 199, 204, 373, 392, 395, 396, 520, 585
- Петро, апостол, бібл. 502*
- Петровський Г., політик 537*
- Пимоненко М., маляр 571*
- Пиріг Р., вч. 518*
- Пілат**, бібл. 136, 138
- Пінінський Леон** (1857–1938) — граф, галицький політик, правник; 1898–1903 рр. — намісник Галичини; представник консервативно-націоналістичного політичного угруповання, т.зв. “Подольків” 192
- Пінчук Ю., вч. 589, 590–592*
- Піснячевський Віктор Онуфрійович** (1883–1933) — український громадсько-політичний діяч, журналіст, видавець, лікар за фахом. Брав активну участь в організації української парламентської фракції в I Державній Думі Росії, в газеті “Рада” видрукував низку оглядів “З невських берегів”. Ініціатор видання газети “Рідна справа / Думські вісті” — орган української фракції в II Державній Думі Росії. З 1918 р. — на еміграції у Відні. У 1919–1921 рр. — видавець і редактор тижневика “Воля”. З 1923 р. працював лікарем у Братиславі. 83, 84, 86–88, 90, 346, 512–513, 562, 576, 597
- Піхно Дмитро Іванович** (1853–1913) — російський правознавець, економіст, публіцист і політичний діяч. Редактор газети “Киевлянин” (1878–1907, з перервою). Після 1905 р. очолював київське відділення чорносотенної організації “Союз русского народа”. Член Державної Ради Росії (1907–1912). XXII, 91, 156
- Плавт** (Плювт Тит Макцій; бл. 250–184 до н.е.) — видатний римський комедіограф. Автор бл. 130 комедій. 402, 587

Платон (428 або 427 до н.е. — 348 або 347) — давньогрецький філософ-ідеаліст. 63

Плачинда В.П., вч. 600–601

Плеве В'ячеслав Костянтинович (1846–1916) — міністр внутрішніх справ Російської імперії, шеф окремого корпусу жандармів (1902–1904). Реакціонер. Вбитий есером Є.С.Созоновим. 127, 518

Погодін О., вч., ХХ, 523

Пожарський П., кооп. діяч 539

Позен Л., скульптор 571

Покровський Іван Петрович (1872–?) — член III Державної Думи Росії від Кубанської і Терської областей та Чорноморської губернії. Лікар за фахом. 1902 р. за політичну діяльність засланий до Сибіру. Соціаліст-демократ. Неодноразово виступав в Думі з питань бюджету, підтримував запити своєї фракції, особливу неприязнь виявляли до нього крайні праві. 212

Політика Василь Григорович (1765–1845) — історик і громадський діяч. Син Григорія Політики. Збирав матеріали до історії України. На думку деяких дослідників (О.Лазаревський, В.Горленко, І.Борщак та ін.) був разом з батьком (або й сам) автором “Історії Русів” (1820). 401, 402, 586–587

Політика Григорій Андрійович (1725–1784) — український громадсько-політичний діяч, письменник. З козацько-старшинського роду Політик. Обстоював автономний устрій Лівобережної України. Автор праць про права і привілеї українського шляхетства. На думку окремих істориків, вважається разом із сином автором “Історії Русів”. 401, 403, 586

Пономаренко, гласний Харківської думи 612

Попель Маркел (1825–1900) — галицький церковний діяч. Катехит Тернопільської гімназії. Автор шкільних підручників. У 1865–1866 рр. — видавець і редактор газети “Неделя”. Як греко-католицький священник 1867 р. переїхав з іншими москвофілами в Холмщину, був протоієреєм Холмського собору, адмініс-

тратором Холмської єпархії (з 1871). Підготовляв перехід місцевих уніатів на православ'я. З 1875 р. — єпископ Люблінський, згодом Подільський, у кінці життя — Полоцький і Вітебський. 490, 619

Попов П.М., вч. 589

Порш Микола Васильович (1879–1944) — громадсько-політичний діяч, учений-економіст, публіцист. Один з організаторів та лідерів РУП й УСДРП. Друкувався на сторінках часописів “Вільна Україна”, “Слово”, “Рада”, ЛНВ, “Українская жизнь”. Член УЦР, генеральний секретар праці, військових справ УНР. 9, 500, 517, 541–542

Потоцький Й., воевода 585

Потоцький Анджей (Андрій) (1861–1908) — польський політичний діяч, граф. Депутат австрійського парламенту та Галицького сейму (1901–1903 — маршалок сейму), намісник Галичини (1903–1908). Проводив антиукраїнську політику, під час виборів 1907 р. намагався не допустити представників українських партій до сейму. 12 квітня 1908 р. вбитий студентом М.Січинським. 192, 267, 270, 529, 548, 551–552, 572–573

Похла Л., вч. 588, 592

Прийма Ф.Я., вч. 609

Прокопович В., публіцист 538

Прокопович Феофан (1681–1736) — видатний український церковний і громадський діяч, письменник, вчений-енциклопедист. 371, 520

Прудон П'єр Жозеф (1809–1865) — французький соціаліст, теоретик анархізму. 437

Пулюй І.П., вч. 553, 620

Пуришкевич Володимир Митрофанович (1870–1920) — російський політичний діяч. Випускник історико-філологічного факультету Новоросійського університету. Один із засновників чорносотенних монархічних організацій “Союз русского народа” та “Русский народный союз имени Михаила Архангела”. Член II, III (від Бессарабської губернії) і IV (від Курської губернії) Державних Дум Росії, член фракції правих. 70, 79, 153, 168, 525

Пуряєва Н., вч. 517

Пушкар М., полковник 584

Пічка Олена, письменниця 511, 583, 600

Пшеничний Є., вч. 541, 543

Пишибовський, землевласник з Криворів-
ні 550

Пясковський 346

Равіта-Гавронський Ф., вч., письменник
560

Радзейовський Л., публіцист 583

Раковський Болеслав — німецький шпигун. У 1910 р. поширював у польських та москвофільських газетах фальшиві документи про підтримку німецьким урядом українського руху. 146, 522

Раковський Іван (1874—1949) — антрополог і зоолог, педагог, громадський діяч. Випускник Львівського університету, вчителював у гімназіях Коломиї та Львова (1896—1928). Дійсний член (з 1903), голова (з 1934) НТШ. Разом з В.Кубійовичем у 1947 р. відновив діяльність НТШ у Мюнхені та був обраний його головою. VII, 492

Ревакович Тит (1846—1919) — адвокат, громадський діяч, публіцист народовського напрямку. Радник крайового суду в Дрогобичі. Член-засновник НТШ, почесний член товариства “Просвіта”. 492

Ренан Жозеф Ернест (1823—1892) — французький історик релігії, філософ. Член Французької академії (з 1879). Автор праць “История происхождения христианства” (1863—1883), “История израильского народа” (1887—1894), які були перекладені і видані російською мовою. 397

Репнін — відомий рід нащадків чернігівських Рюриковичів, російських державних діячів, землевласників з Полтавщини: Репнін (кн. Волконський) Микола Григорович (1778—1845) — генерал-губернатор Лівобережної України (1816—1834), усунений з посади за проукраїнську політику та зв'язки з провідниками українського руху; його молодший брат, відомий декабрист Волконський Сергій Григорович (1788—1865); його донька Репніна Варвара Миколаївна (1808—

1891) — російська письменниця, близький друг Т.Шевченка. 45

Репін І., маляр 571

Рибалка Л. — див. Юркевич Л.

Рибалко О., вч. XXII

Рильський Тадей Розеславович (1841—1902) — український громадський, культурний діяч, економіст, етнограф, публіцист. Батько Максима Рильського. Учасник “хлопоманського” руху 1860-х рр., активний діяч київської Старої Громади. Опублікував ряд статей в журналі “Основа”, “Киевской старине”, ЗНТШ. 90, 513, 601

Рігельман Олександр Іванович (1720—1789) — історик, військовий інженер, генерал-майор російської армії. Проводив інженерно-фортифікаційні, топографічні та будівельні роботи на території України. Автор відомих хронікальних робіт, зокрема 1778 р. склав “Літописне повісткування про Малу Росію” у 4-х томах (вперше повністю видане О.Бодянським). 401

Родзянко Михайло Володимирович (1859—1924) — російський політичний і державний діяч. Один із засновників партії “Союз 17 октября” (1905). Депутат та голова III, IV Державних Дум Росії. Підтримував реформи П.Столипіна. 226, 460, 537

Родічев Федір Ізмайлович (1856—1932) — російський політичний діяч. Депутат I—IV Державних Дум Росії. Один із лідерів, “перший тенор” партії “Народной свободы” (кадетів) та її фракції в Думмах. Послідовно виступав за оновлення державного устрою, відстоював визвольні принципи. Був прихильником автономії Польщі. Після Лютневої революції — міністр Тимчасового уряду. 210, 212, 536

Роздольський О., вч. XX, 542

Романів О., вч. 604

Романович Наталя (Романович-Ткаченко Наталя Данилівна; 1884—1933) — прозаїк, публіцист, перекладачка. Секретар і скарбник УНТ у Києві. Перші оповідання видрукувала 1905 р. в ЛНВ. Співпрацювала з часописами “Українська хата”,

- “Село”, “Засів”, “Рідний край”. На сторінках “Української життя” подала ряд некрологів — про І.Франка, О.Русова та ін. У 1920-х рр. — член літературного об’єднання “Плуг”. 346
Романчук Ю., політик XIX, 505, 544, 548—550, 553
- Романюк М.М., вч. 541, 615*
- Росковищенко І., письменник 578*
- Рубан Василь Григорович** (1742—1795) — український видавець, історик. Видавав путівники та описи Москви і Петербурга, періодичні часописи і збірки. Опублікував подорожні записки В.Григоровича-Барського (1778), кілька історичних праць: “Короткі географічні, політичні та історичні відомості про Малу Росію” (1773), “Короткий літопис Малої Росії з 1506 по 1770 рік” (1777). 401
- Рудницький Степан** (1877—1937) — український географ, педагог, громадський діяч. Вчителював у гімназіях Тернополя і Львова. Дійсний член НТШ (з 1901 р.). У 1908—1914 рр. — приват-доцент Львівського університету, завідувач кафедри географії з українською мовою викладання. Професор УВУ (1922—1926). Академік ВУАН (з 1929). 485
- Рум’янцев-Задунайський (Рум’янцев) Петро Олександрович** (1725—1796) — російський полководець, державний діяч. Президент 2-ї Малоросійської колегії та генерал-губернатор Малоросії (з 1764). Проводив політику, спрямовану на остаточну ліквідацію політичної автономії України, скасування українських козацьких полків, остаточне покріпачення українського селянства. 402
Русов О., вч. 539
Русова С., громад. діяч 613
- С.А.-ч., публіцист 567*
- Савенко Анатолій Іванович** (1874—1922) — російський політичний діяч, адвокат, публіцист. Випускник юридичного факультету Київського університету. Співробітник газети “Киевлянин”, член IV Державної Думи Росії від Київської губернії, член фракції російських націоналістів та помірковано правих, лідер київського відділення партії. 91, 156, 248, 460, 521
Савенко В., вч. 604
- Савка Т.** — жертводавець (у Белзі) на спорудження Академічного дому у Львові. 487
- Савов 456**
Савченко В.О., вч. 613
- Сагайдачний Петро Кононович** (1570?—1622) — гетьман українського реєстрового козацтва (1606—1622). 202
- Садовський В., політик, публіцист 517, 538—539*
- Садовський Микола Карпович** (справжн. — Тобілевич; 1856—1933) — український актор і режисер, один з основоположників українського професійного театру. Засновник стаціонарного українського театру в Києві (1906). На сторінках ЛНВ друкувалися спогади М.Садовського: “Мої театральні згадки” та “Спогади з російсько-турецької війни”. 346
Сакада Л., вч. 511, 569
- Сала (Sala) 271, 286**
- Салтиков-Щедрін Михайло Євграфович** (справж. — Салтиков; літ. псевд. — Н.Щедрін; 1826—1889) — російський письменник-сатирик, громадський діяч. Співредактор, редактор журналу “Отечественные записки”. 136, 261
Самійленко В., письменник 599
Сандович М., священник 540
Сварник Г., вч. XXIII
Сембратович С., митрополит 550
Сенгалевич, політик 529
Сенкевич Г., письменник 560
- Серафим** (Саровський); 1760—1833) — монах Саровської пустині (поблизу м. Арзамаса). У 1903 р. був канонізований. Мощі його вважаються чудотворними. 156
Середа О., вч. 616
Сидоренко Н.М., вч. VI, 558, 560, 568
Сидоренко О.І., вч. VI, 558, 560, 568
Сидоров, цензор 518
- Сидоряк Семен** — учитель Академічної гімназії у Львові, член НТШ, автор праць з біології. 486
Симиренко В.Ф., підприємець, меценат 565—566, 617

- Симонівна Н.** — див. *Кибальчич Н.М.*
- Симоновський Петро Іванович** (1717–1809) — український історик. Здобув європейську освіту, служив перекладачем Генеральної військової канцелярії (1653), у 1757–1764 рр. — сотник Київського полку, бунчужний товариш. Автор “Короткого описання про козацький малоросійський народ та його військові справи”. 371, 401
- Синицина В., вч. VI, 507*
- Синицький М., громад. діяч VIII*
- Сікорський І., лікар 538*
- Сінклер Ептон Білл** (1878–1968) — американський письменник. В ЛНВ були опубліковані переклади його творів “Герой капіталу” та “Нетрі”. 346
- Сірий Юрій** (справж. — Тищенко Юрій Пилипович; 1880–1953) — український видавець і письменник. Працював у Києві під іменем Лаврова Павла Пилиповича. У 1907–1914 рр. — завідувач книгарнею та редакційною конторою ЛНВ у Києві. У 1909–1911 рр. — організатор видання народної газети “Село”, ініціатором і фактичним редактором якої був М.Грушевський. VI–VII, IX, 91, 513, 527–528, 559, 572, 583, 607, 609
- Сірко Іван Дмитрович** (між 1605 і 1610–1680) — український політичний і військовий діяч, кошовий отаман Запорозької Січі. 373
- Січинський М., священник, політик 550, 553*
- Січинський Мирослав** (1887–1979) — український громадський діяч. 12 квітня 1908 р. застрелив у Львові галицького намісника А.Потоцького. Був заарештований і засуджений до смертної кари, замінені 20-літнім ув’язненням. Під час перебування під слідством листувався з М.Грушевським. 1911 р. втік зі станіславівської в’язниці і перебрався за кордон. 290, 548, 572–573
- Сквирська Л.М., вч. 594*
- Сковорода Григорій Савич** (1722–1794) — видатний український просвітитель, філософ, поет, педагог. 118
- Скоропадський Георгій Васильович** (1873–?) — російський політичний діяч, нащадок гетьманського роду, троюрідний брат гетьмана України П.П.Скоропадського. Випускник юридичного факультету Київського університету. Гласний Чернігівського губернського і повітового земств, почесний мировий суддя. Депутат III, IV Державних Дум Росії від Чернігівської губернії, активний діяч, член фракції партії октябристів. З його ім’ям був пов’язаний гучний антиукраїнський скандал: з думської трибуни він заперечував існування української мови і української нації. 226, 460, 536–537
- Скоропадський Іван Ілліч** (1646–1722) — гетьман Лівобережної України (1708–1722). 199, 204
- Скоропадський П.П., гетьман 536*
- Сливка Ю., вч. 506*
- Слободян В., вч. 503*
- Сметано А., публіцист 523*
- Смірнова Олександра Йосипівна** (уродж. Россет; 1809–1882) — у молоді роки фрейлина, товаришувала з М.Гоголем, О.Пушкіним, В.Жуковським та листувалася з ними. Спогади СмірнОВОЇ про Гоголя були вміщені у “Записках о жизни Гоголя” (Т. 2, СПб, 1856). XXII, 381, 579
- Смолий В., вч. 560*
- Смолянінов** — попечитель Одеського учбового округу. 248, 250
- Смотрицький Мелетій** (світське ім’я Максим; бл. 1578?–1633?) — український церковний і культурний діяч, письменник-полеміст, педагог. 30
- Смуток П.** — див. *Стебницький П.Я.*
- Сократ** (470/469 р. до н.е. — 399 р. до н.е.) — давньогрецький філософ. Один із родоначальників філософської діалектики. 129
- Соловей Е., вч. 606*
- Сомко Яким Семенович** (р.н. невід. — 1663) — наказний гетьман Лівобережної України (1660–1663). 392
- Софія Олексіївна** (1657–1704) — донька російського царя Олексія Михайловича від шлюбу з М.І.Милославською. Царівна московська. 373
- Сохань П.С., вч. 604*

- Спіцин Олександр Андрійович** (1858—1931) — російський археолог, член-кореспондент АН СРСР. З 1892 р. — співробітник Петербурзької археологічної комісії, з 1919 р. — Російської академії історії матеріальної культури. Досліджував археологічні пам'ятки бронзового віку, скіфсько-сарматські, слов'янські. На окремі праці О.Спіцина подав рецензії М.Грушевський. *XXII*, 416, 596—597
- Срезневський Ізмаїл Іванович** (1812—1880) — визначний філолог-славіст, палеограф, етнограф, один із засновників наукового слов'янознавства, академік Петербурзької АН. Розробив наукові засади слов'янської палеографії, опублікував багато пам'яток давньоруського письменства, цікавився українською старовиною і фольклором. Зібрані на території Харківської, Полтавської та Катеринославської губерній тексти українських народних пісень і дум опублікував у трьох збірниках видання “Запорожская старина” (1833—1838). Разом з І.В.Росковшенком видавав “Украинский альманах” (1831) та “Украинский сборник” (1838—1841). 404, 408, 578—579, 588
- Стадіон-Вартгаузен Франц Серафін** (1806—1853) — австрійський державний діяч, граф. У 1847—1848 рр. — намісник Галичини, у 1848—1849 рр. міністр внутрішніх справ Австрії. Під час революції 1848 р. в Австрії для утримання українського руху в легальних рамках підтримував його представницький політичний орган — Головну Руську Раду. Тогочасна преса, а згодом й історіографія приписували йому інспірацію українського руху. 13, 100, 500—501, 515
- Станіслав Лещинський** (1677—1766) — польський король (1704—1711, 1733—1734). 373, 585
- Станіславський Костянтин Сергійович** (справж. — Алексеев; 1863—1938) — російський режисер, актор, педагог, теоретик театру, почесний член Петербурзької АН з 1917 р. 85
- Старицька-Черняхівська Людмила Михайлівна** (1868—1941) — письменниця, літературний критик, громадська діячка. Друкувалася у виданнях: “Зоря”, “Правда”, “Житє і слово”, ЛНВ. У 1912—1914 рр. — член редакційного комітету ЛНВ. *VII*, 62, 346, 600, 607, 613
- Старицький М., письменник* 601
- Старицькі* 609
- Старовойтенко І., вч.* 535
- Старосольський В., політик* 572
- Стасюк** — селянин, забитий під час виборів до австрійського парламенту у 1897 р. 160, 525
- Стах П., поет* 611
- Стебницький Петро Януарійович** (псевд. П.Смуток та ін.; 1862—1923) — український громадсько-політичний діяч, публіцист. Очолював українську громаду в Петербурзі, місцевий осередок ТУП. Співпрацював з часописами “Киевская старина”, “Рада”, “Украинская жизнь”, ЛНВ. *VII*, 346, 512, 523, 525, 562, 594—595, 613
- Степанківський В., політик* 540
- Степанков В., вч.* 560, 584
- Стефанюк В., письменник* 572
- Стефанович О., громадський діяч* 553
- Стещенко Іван Матвійович** (1873—1918) — український громадсько-політичний діяч, педагог, літературознавець, письменник, публіцист. Член київської Старої Громади, товариш голови УНТ у Києві, дійсний член НТШ, один з організаторів, член УЦР, генеральний секретар освіти. 62, 378, 578, 613
- Стоколос Н., вч.* 619—620
- Столипін Петро Аркадійович** (1862—1911) — російський державний діяч, активний захисник самодержавства. Гродненський, саратовський губернатор. З 1906 р. — міністр внутрішніх справ, голова Ради міністрів Росії. Проводив антиукраїнську політику, забороняв діяльність товариств, видання газет, вшанування пам'яті Т.Шевченка. Для вирішення земельного питання в Росії провів аграрну реформу. 131, 133, 205, 207, 236, 248, 508, 519—521, 523, 532, 536, 567, 598—599

Сторонній — див. *Залізник М.*

Струве Петро Бернгардович (1870—1944) — російський політичний діяч, економіст, філософ, публіцист. В політичних поглядах пройшов шлях від захоплення марксизмом та соціалістичними ідеями до відмови від “соціалістичного оптимізму”, засудження діяльності соціалістичних партій. З 1905 р. — член партії кадетів, її ідеолог. Депутат II Державної Думи Росії. З 1907 р. — редактор-видавець журналу “Русская мысль”. Жовтневий переворот не сприйняв, брав активну участь у “білому русі”. 353

Студинський К., вч. 604—605

Суворін Олексій Сергійович (1834—1912) — російський публіцист, видавець. Публіцистичні фейлетони почав друкувати з 1863 р. в газеті “Санкт-Петербургские ведомости”. У 1876—1912 рр. — видавець та фактичний редактор газети “Новое время”, яка виходила в Петербурзі у 1868—1917 рр. У 1905 р. очолив “Союз печати” для боротьби за відміну попередньої цензури. Мав широку мережу книжкових магазинів по всій Російській імперії. 1923 р. опубліковано збережений щоденник О.Суворіна. 155, 539

Сумцов Микола Федорович (1854—1922) — видатний український фольклорист, етнограф і літературознавець, громадський діяч. Дійсний член НТШ, Петербурзької АН, ВУАН. Професор Харківського університету, з 1880 р. — секретар, голова Історико-філологічного товариства при університеті. XVI, 346, 348, 517

Сухий О., вч. 509, 515, 529, 540, 557

Т.Ф. — див. *Флоринський Т.Д.*

Танський, поет 587

Танячкєвич Д., громад. діяч 616

Телішевський К., політик 550, 553

Терниченко А., вч., публіцист 539

Тимошк М., вч. 585

Тишкевич Владислав Юзефович (1865—?) — польський політичний діяч, правник. Лідер польських народових демократів. Член I Державної Думи Росії від Варшави (фракція Польського кола).

Виступав проти вилучення Холмщини в окрему губернію. 211

Тишкевич Михайло (1857—1930) — український громадсько-політичний діяч, митець, історик, дипломат. Виступав у російській, польській і французькій пресі в обороні українських національних інтересів. Меценат НТШ, УНТ у Києві, низки українських часописів. 240

Тищенко О.І., вч. 503

Тищенко Ю. — див. *Сірий Ю.*

Тодійчук О., вч. IX, XXIV, 518—519, 528, 568, 585

Тодоров Петко Юрданов (1879—1916) — болгарський поет і белетрист. Автор праці “Слов’яни і болгарська література”. 456—458

Толмачов, одеський градоначальник 599

Толочко О., вч. 587

Толстой Лев Миколайович (1828—1910) — російський письменник. У зв’язку зі смертю письменника М.Грушевський опублікував у ЛНВ статтю “Смерть Толстого”. 315, 316

Томашівський Степан Теодорович (1875—1930) — український історик, один з провідних істориків державницької школи, політичний діяч і публіцист. Доцент Львівського, Краківського університетів. Дійсний член НТШ. Головний організатор опозиційного виступу проти М.Грушевського в НТШ у 1913 р. VII, 346, 359, 524, 539, 541—543, 570

Трегубов В.Д., полтавський міський голова 511

Трепов Ф.Ф., генерал-губернатор 520, 599

Троцький М., публіцист 610

Трошинський Дмитро Прокопович (1754—1829) — російський державний діяч, меценат української культури. Близький приятель і однодумець багатьох українських автономістів. Один з ініціаторів першого видання “Енеїди” І.Котляревського (1798). Далекий родич М.В.Гоголя (мати письменника була племінницею Д.П.Трошинського). 379

Трубецький О., воєвода 531

Труш Іван (1869—1941) — визначний український маляр, критик, організатор

- мистецького життя. Один з ініціаторів перших мистецьких професійних товариств в Галичині: “Товариство для розвою руської штуки”, “Товариство прихильників української літератури, науки і штуки” та їх виставок. Виступав як критик і публіцист на сторінках ЛНВ, “Діла”, “Артистичного вістника” та ін. Близький друг родини Грушевських, автор портретів її членів. VII, XVII, 492, 615
- Трушковський М., видавець 579*
- Тулуб М., передплатник ЛНВ ІХ*
- Туманський Федір Йосипович** (1757–1810) — український письменник, історик, перекладач і видавець. Член-кореспондент Петербурзької АН (з 1779 р.). Розробив програму всебічного обстеження та опису Лівобережної України (1779), виступав з ідеєю створення у Глухові Академічного зібрання як української філії Петербурзької АН та іншими проектами переоблаштування науково-культурного життя України. У 1792–1794 рр. видавав у Петербурзі журнал “Россійский магазин”, де видрукував низку джевел з історії України. 401
- Тумас, публіцист 523*
- Туптало Сава Григорович** (бл. 1600–1703) — козацький сотник Київського полку. Ктитор Кирилівського монастиря у Києві, меценат. Батько Дмитрія Рословського. 371
- Тургенев Іван Сергійович** (1818–1883) — російський письменник. 132, 133, 134
- Турій О., вч. 507*
- Уваров С., граф 579*
- Українка Леся** (справж. — Косач Лариса Петрівна; 1871–1913) — українська поетеса. Численні твори Лесі Українки друкувалися на сторінках ЛНВ. Після смерті поетеси з ініціативи М.Грушевського вийшла окрема книга ЛНВ зі статтею історика “Пам’яті Лесі Українки”. Збереглося шість листів Лесі Українки до М.Грушевського, в яких вона називала історика “другом її ідей”. 306, 346, 555
- Ульяновський В., вч. 505, 565, 568, 577, 604*
- Устрялов Микола Герасимович** (1805–1870) — офіційний російський історик, академік Петербурзької АН (з 1837). У 1834–1870 рр. — професор Петербурзького університету. У 1837–1841 рр. видав посібник “Русская история” (1837–1841, т. 1–5). Короткі підручники М.Устрялова для гімназій та реальних училищ до 1860-х рр. були єдиними навчальними посібниками для молоді. 372
- Федак Стефан** (1861–1937) — український громадський діяч, адвокат, філантроп. Випускник Львівського університету. Відомий діяч українського студентського руху. Співзасновник товариства “Боян”. Член-засновник та директор (1909–1920) страхового товариства “Дністер”, організатор низки інших економічних та банківських установ у Львові. Член НТШ. 488, 492, 534
- Федорук О., вч. 524, 588*
- Федорук Я., вч. XXIV, 584–585, 592*
- Федорців Ф., громад. діяч 534*
- Федорченко І., письменник 563*
- Федюшко М. — див. Євшан М.*
- Фердинанд**, болгарський 456
- Фландрська Марія**, уроджена Гогенцоллерн — матір бельгійського короля, сестра румунської королеви (на 1913 р.). 240
- Флоринський Тимофій Дмитрович** (1854–1919) — російський вчений-славіст, візантолог. Випускник Петербурзького університету. З 1888 р. — професор, згодом декан історично-філологічного факультету Київського університету. Один з теоретиків українофобства, постійний опонент М.Грушевського. На сторінках “Киевлянина” виступив із серією статей «Малорусский язык и “украинско-русский” литературный сепаратизм» (1899), у яких заперечував право існування української мови. З 1909 р. — голова Київського тимчасового комітету в справах друку. XVI, 44, 45, 75, 79, 488, 504, 515, 583, 618
- Франко Іван Якович** (1856–1916) — великий український письменник, вчений, громадський діяч. 62, 308, 327, 346, 368,

- 369, 464, 465, 480, 488, 492, 497, 558, 561, 563, 573–575, 598, 611–612, 615–617
- Франко Т., син І.Франка** 575
- Франц Фердинанд** (1863–1914) — австрійський ерцгерцог, племінник імператора Франца Йосифа І. З 1896 р. — наступник престолу Австро-Угорської монархії. З 1898 р. — заступник головнокомандувача. Виступав за перетворення Австро-Угорщини на триєдину австро-угорсько-слов'янську державу. Вбитий у м.Сараєво членами таємної сербської організації “Чорна рука”. 472, 474, 476, 613–614
- Францевич В., вч.** 620
- Франц-Йосиф II, цісар** 505
- Фридерік III, король** 531
- Фрідюнг Генріх** (1851–1920) — австрійський історик і публіцист. Під час Боснійської кризи (1908–1909) опублікував за завданням уряду сфабриковані документи про підкуп сербсько-хорватських політиків в Австрії урядом Сербії, що негативно вплинуло на авторитет вченого. 249, 250
- Халанський М., вч.** 517
- Хам, бібл.** 441
- Ханенко І.М., козацький військ. діяч** 586–587
- Ханенко Микола Данилович** (1693–1760) — український політичний і державний діяч, дипломат, мемуарист. Працював у кодифікаційній комісії для складання кодексу “Права, за якими судиться малоросійський народ”. Залишив архів з цінними історичними документами, щоденники, рукопис “Краткое описание Малороссийского края...”. 371, 586
- Ханенко Михайло Степанович** (бл. 1620–1680) — гетьман Правобережної України (1669–1874). 371
- Хвойко В., вч.** 596
- Хмельницький Богдан-Зиновій Михайлович** (1595–1657) — гетьман України (1648–1657). XV, 12, 118, 179, 199, 202–206, 332–336, 371, 372, 386, 389, 390–399, 402, 411, 530–532, 559–560, 572, 584, 588, 591–592
- Хмельницький Юрій** (бл. 1641–1685) — гетьман України (1657, 1659–1663), гетьман Правобережної України (1677–1681; 1685). 411
- Хогарт** 346
- Ходаковський** — див. *Доленга-Ходаковський*
- Ходський Леонід Володимирович** (1854–1918) — економіст, видавець. Професор фінансового права Петербурзького університету (з 1895). Заснував науковий журнал “Народное хозяйство” (1900–1905) та газету “Наша жизнь” (1904–1906). Після заборони газета була перейменована на “Товарищ”, згодом — “Столичную почту”, а з 1908 р. — у “Нашу газету”. 108, 516
- Хомик Артем** (1881–1921) — український педагог, письменник, публіцист. У 1900-х рр. працював у гімназіях Галичини, друкувався в ЛНВ. Редактор газети “Гайдамаки”. У 1917–1920 рр. у Києві працював співредактором газети “Відродження” (1918), редактором видавництва “Дніпросоюз”. Автор шкільних підручників, оповідань. 346
- Хотек Софія** (1868–1914) — дружина наступника престолу Австро-Угорської монархії Франца Фердинанда. У червні 1914 р. вбита разом з чоловіком у Сараєво. 473
- Хоткевич Гнат Мартинович** (1877–1938) — український письменник, літературознавець, театральний і громадський діяч, актор. На сторінках газети “Діло” виступав з критичними статтями проти редакційної політики М.Грушевського в ЛНВ. 82, 513, 554–556, 576, 607
- Христина Августа** (1626–1689) — шведська королева (1632–1654), донька Густава II Адольфа. Таємно прийнявши католицьку віру, відреклася від престолу. Одна з найосвіченіших жінок свого часу, залишила велику епістолярну та мемуарну спадщину. 386
- Худорба А., громад. діяч** 586
- Цегельський Лонгин Михайлович** (1875–1950) — український політик, публіцист,

- адвокат, визначний діяч УНДП. Від 1907 р. — посол до австрійського парламенту, з 1913 р. — Галицького сейму. Редактор газети “Діло”. Член Загальної української ради, державний секретар внутрішніх справ ЗУНР. 259, 515, 519, 521, 545, 548, 562, 593
- Цеглинський М., політик** 547, 556, 572–573
- Ціпановська Ольга** (1866–1941) — громадський діяч у Перемишлі, педагог, піаністка. Перший директор перемиського хору “Боян” та директор філії Музичного інституту ім. Лисенка (1925–1932). 492
- Чапельський І., священник, громад. діяч** 553, 593
- Чарнецький Степан Миколайович** (1881–1944) — український поет, публіцист, театральний діяч і критик. Член літературної групи “Молода муза”. Впродовж 1903–1906 рр. видрукував низку своїх творів на сторінках ЛНВ. З 1906 р. — театральний референт товариства “Руська бесіда” у Львові, у 1913–1914 рр. — режисер і художній керівник його театру. Співробітник “Українського слова”, “Діла” та ін. періодичних видань. 346
- Чепа Андріян Іванович** (бл. 1760 — бл. 1822) — український колекціонер писемних пам’яток з історії України, історик-аматор. У 1779–1789 рр. служив у канцелярії малоросійського генерал-губернатора П.Рум’янцева. Збирав рукописи і документи, якими користувалися дослідники української історії В.Політика, Я.Маркович, М.Берлінський, Д.Бантиш-Каменський. 401, 402, 587
- Черкасенко Спиридон Феодосійович** (1876–1940) — український письменник, драматург, публіцист. Перші поетичні спроби побачили світ на сторінках ЛНВ (1904), там же видрукував цикл оглядів “З українського життя” (1912). Один із редакторів-видавців місячника “Дзвін”, був у числі засновників видавництва “Українська школа”. У 1917 р. — відповідальний редактор журналу “Вільна українська школа”. 63, 346, 539, 562
- Чернишевський М., письменник** 601
- Чернявський Микола Федорович** (1868–1946) — український письменник. Його твори постійно друкувалися на сторінках ЛНВ. 346
- Черняхівський Олександр Григорович** (1869–1939) — український громадсько-політичний діяч, перекладач, лікар-гістолог. Троюрідний брат М.Грушевського. Член Братства тарасівців, київської Старої Громади, київського літературного салону “Пляєда”, ЗУБДО, НТШ, УНТ у Києві. Друкувався на сторінках “Правди”, “Зорі”, ЗНТШ, ЛНВ. 346, 521
- Чехов Антон Павлович** (1860–1904) — російський письменник, драматург. 43
- Чижевський П., політик** 537, 612
- Чикаленко Є., громад. діяч, видавець** VI–VIII, XI, 507, 512, 518, 521, 530, 535, 539–541, 543, 556, 559, 565–566, 571–572, 574, 576, 583, 598, 606, 612, 618, 621
- Чиркало Н., вч.** 601
- Чорновол І., вч.** 506, 524, 550, 553, 568, 569
- Чубатий Осип** — член НТШ, жертводавець на спорудження Академічного дому у Львові. 487
- Чуновський** — діяч національно-визвольного руху в Македонії поч. ХХ ст. 460
- Чхеїдзе Микола (Карло) Семенович** (1864–1926) — російський і грузинський політичний діяч. У 1898–1902 рр. — гласний Батумської міської думи, учасник революції 1905–1907 рр. у Грузії. З 1907 р. — гласний Тифліської міської думи. Депутат III, IV Державних Дум Росії, член соціал-демократичної та меншовицької фракцій. У думських промовах наголошував на перевагах республіканського ладу. Після Лютневої революції — голова Петроградської Ради робітничих і солдатських депутатів, член Тимчасового комітету Державної Думи. У 1918 р. очолив Закавказький сейм. Після створення Грузинської Демократичної Республіки — голова Установчих зборів Грузії. 212
- Шамрай А., вч.** 588
- Шанявський А.Л., промисловець, громад. діяч** 565

Шаповал Ю.Г., вч. 543, 562

Шафарик Павел Йосеф (1795–1861) — чеський і словацький філолог, історик. 46, 99, 383, 580

Шахматов Олексій Олександрович (1864–1920) — російський лінгвіст, дослідник давньоруських літописів, професор Петербурзького університету, академік Петербурзької АН, дійсний член НТШ, оборонець самостійності української мови. Зустрічався і листувався з М.Грушевським, виступив на захист вченого під час його арешту 1914 р. XVI, 428, 603, 605

Шацька А., вч. 524

Шашкевич В., поет, видавець 616

Шашкевич М., письменник, громад. діяч 514

Шевченко Тарас Григорович (1814–1861) — великий український національний поет, художник. 20, 38, 39, 46, 62, 75, 118–120, 180, 204, 243, 244, 327, 360–362, 382–385, 416–423, 425, 430–432, 440, 468–471, 498, 503, 524, 528, 539, 540, 570–571, 579–582, 589, 597–600, 606–608, 612–613

Шевчук В., письменник 587

Шевчук Г., вч. XXIV

Шекспір Уільям (1564–1616) — англійський драматург і поет. Сонети та інші твори Шекспіра в перекладах І.Франка, П.Куліша, П.Грабовського друкувалися на сторінках ЛНВ. 31, 89, 310, 469

Шенрок В., вч. 578

Шептицький А., митрополит 505, 538, 540

Шешковський Степан Іванович (1727–1794) — обер-секретар при таємній експедиції сенату Російської імперії. За царювання Катерини II всі найважливіші політичні процеси пройшли через його руки (справи митрополита Арсенія Мацеевича, О.Пугачова, О.Радищева, московських масонів та ін.), за що був названий “великим інквізитором Росії”. 132

Шиман Теодор (1847–1921) — німецький історик. Випускник Дерптського університету. Професор (з 1892) Берлінського університету. Завдяки наближенню до владних структур та особисто Віль-

гельма II мав доступ до секретних архівів Німеччини, популяризував вільгельмівську політику. Співпрацював з офіційною газетою “*Kreuzzeitung*”, де з 1901 р. вів щотижневий огляд німецької зовнішньої політики. У низці статей з українського питання виступав речником “австрійської орієнтації” у розв’язанні національних інтересів України. 249, 250

Широцький К., вч. 613

Шолом-Аш (Аш Шолом; 1881–?) — єврейський письменник. Отримав ортодоксальне виховання. Автор драм “Часи месії”, “Бог помсти” та ін. творів. 346

Шпигоцький О., письменник 578

Шпільгаген Фрідріх (1829–1911) — німецький письменник. М.Грушевський був добре обізнаний з його творчістю, про що свідчать збережені гімназичні щоденникові записи 1883 р. з враженням від прочитаних романів Ф.Шпільгагена. В пам’ять про письменника в ЛНВ було вміщено некролог М.Євшана. 96

Шраг І., адвокат, громад. діяч 537

Штейнгель Ф., політик 537

Штурк К., політик 544

Шудря М., вч. VI

Шульга В., вч. XXIV

Шульгин О., громад. діяч 540

Шухевич В., політик 534

Щедрін-Салтиков — див. Салтиков-Щедрін

Щепкін М., актор 600

Щербак М., вч. 620

Щербак Н., вч. 620

Щітківський І., громад. діяч XVII, 570–571

Щурат В., вч., поет VII

Юда, бібл. 139, 200

Юдита 365

Юзефович Б. М., політик 504, 505

Юзефович Михайло Володимирович (1802–1889) — російський державний діяч і адміністратор, археограф, публіцист. Куратор Київської шкільної округи (1846–1858), голова Київської археографічної комісії (1857–1889), один із засновників Південно-Західного відділу

- Російського географічного товариства, голова комісії з відкриття пам'ятника Б.Хмельницькому в Києві. Брав участь в арештах членів Кирило-Мефодіївського товариства (1847). Ініціатор Емського указу 1876 р. про заборону української мови. Допомогав і був посередником у субсидуванні російським урядом львівської москвофільської газети "Слово". 18, 48, 91, 206, 504, 532, 588
- Юпітер**, міфол. 293
- Юрик Стефан** (1864–1937) — український політичний і громадський діяч, доктор богослов'я, професор релігії 5-ї Львівської гімназії, член виділу Товариства св. апостола Павла, згодом парох м.Золочева, декан Золочівського деканату. Діяч УНДП, член Української національної ради (1918–1919). Член НТШ. 492
- Юркевич Л., політик, письменник 540–541*
- Юшинський А., київський підліток 538*
- Яворницький Д., вч. 511*
- Яворський Вікентій** (1860–1920) — український правник, меценат. Голова Верховного суду в Сараєві. Свій маєток заповів на українські культурні справи. 487, 492
- Яворський Стефан** (світське ім'я — Симеон; 1658–1722) — український церковний діяч, письменник-полеміст, проповідник. 371
- Ягайло** (Йогайла, Ягелло, Владислав II Ягайло; 1348–1434) — великий князь литовський (1377–1392) і польський король (1386–1434). Засновник династії Ягеллонів. 147, 148
- Ягіч, В., вч. 504*
- Яковлев В.Я.** — див. *Богучарський В.*
- Яковлев Іван** — московський аристократ, поміщик, батько О.І. Герцена. 434
- Яковлев-Богучарський В.Я.** — див. *Богучарський В.*
- Ян III Собеський** (1629–1696) — польський король (з 1674). 373
- Ян Казимир, король 584*
- Янковська Ж., вч. 589*
- Яновська Л., письменниця 595, 598*
- Ярема О., публіцист 556*
- Ярошевич А., вч. 539*
- Ясеницький Іван** — жертводавець на відкриття гімназії в Коломиї. 492
- Ясінський Б., вч. VI, 562, 594, 610*
- Aticus* — див. *Вороний М.*
- Ignotus* — див. *Джиджора І.М.*
- Observer** — публіцист 307, 508, 556
- Spectator, публіцист 535, 557*
- Welychenko Stefan, вч. 560*

З М І С Т

	с. текстів	с. ком.
<i>І.Гирич, С.Панькова</i>		
ПУБЛІЦИСТИКА МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО НА СТОРІНКАХ “ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВОГО ВІСТНИКА” У 1907–1914 роках.	V	
Розділ І. СТАТТІ ПІД РУБРИКОЮ “НА УКРАЇНСЬКІ ТЕМИ” (1907–1914)	1	
При кінці року	3	499
Крячуть ворони...	10	500
“О любви к Отечеству и народной гордости”	20	501
Гріхи наші	38	502
Грім — та не з тучі...	44	503
“Кінець рутенства!”	50	505
Ще одна повість про те, як посварився Іван Іванович з Іваном Никифоровичем	61	507
Українство і всеслов’янство	66	508
Не пора	73	510
Ще про культуру і критику	82	512
На новий рік	95	514
Видавничка криза	106	516
З новорічних думок	115	517
Слово на малодушних	127	518
Гімн вдячності	131	519
В великий четвер	136	520
Похорони унії	141	521
В російськiм диліжансі	150	523
Маленька жертва	157	524
Замість новорічної	168	525
Фабрикація сепаратизму	176	526
Недооцінювання	183	526
В слов’янських обіймах	189	528
“Мазепинство” і “богданівство”	199	530
Відлучення Холмщини	207	532
Батьки і діти	216	534
Українська дебата	223	535
По кошмарі	231	537
Нова хвиля	235	538
Сіяння вітру	243	539

Розділ II. ЗБІРКА СТАТЕЙ: НАША ПОЛІТИКА	251	
Під нинішню хвилю	253	543
Два роки галицької політики	261	545
Реальна політика на галицькім ґрунті	276	550
“Малі діла”	287	551
Ера фінансово-економічна	295	552
З нашого культурного життя	306	554
По виборах	317	556
Розділ III. НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ СТАТТІ (1907–1914)	325	
До наших читачів в Росії	327	558
Богданові роковини	332	559
До наших читачів	337	560
Чи не спроможемось?	347	563
Антракт	353	566
Пам’яті Володимира Антоновича	358	568
Пам’ятник Шевченку	360	570
Кров	363	571
Недуга д-ра Івана Франка	368	573
До рецензії д. Липинського	370	575
До наших читачів	375	577
Ювілей Миколи Гоголя	378	577
В сорок восьмі роковини Шевченка	382	579
Виговський і Мазепа	386	582
Українська історіографія і Микола Костомаров. Пам’яті М. Костомарова в двадцять п’яти роковини його смерті	397	585
Над свіжою могилою	412	593
Василь Доманицький	414	594
Два ювілеї	418	598
Пам’яті Павла Житецького	422	600
Призабута справа	425	602
Свято єднання	430	606
[Про зняття з себе обов’язків головного редактора “Літературно-наукового вістника”]	433	607
В столітні роковини Герцена	434	608
Возлюбленникові муз і грацій	441	609
В балканськім антракті	442	610
Після Балканської війни	453	610
Сорокалітній подвиг	464	611
З промови на полтавськім святі	466	612
Шевченкове століття	468	612
Сараєвська трагедія	472	613

ДОДАТКИ: Хронікально-інформаційні статті (1898–1907)	479	
[Промова з нагоди 25-літнього ювілею літературної діяльності Івана Франка]	480	615
В справі доступу на Львівський університет	482	616
[Промова на Загальних зборах Наукового товариства ім. Шевченка 25 березня 1901 р.]	483	616
П.Накрохін [Некролог]	487	618
Академічний дім	487	618
Отвертий лист до п[рофесора] Т.Флоринського [Коротка передмова до листа]	488	618
Отвертий лист до гр[еко]-кат[олицьких] ординаріатів і духовенства	488	619
Виказ датків	492	620
Святе Письмо	493	620
Знесення указу 1876 р.	493	621
Св[яте] Письмо на українській мові	494	621
Від редакції [Напрями праці з нагоди дев'ятого року видання ЛНВ]	494	621
Програма Української демократично-радикальної партії [Коротка передмова до програми]	496	621
Із статистичної комісії Наук[ового] тов[ариства] ім. Шевченка: І. Зав'язання статистичної комісії Наук[ового] тов[ариства] ім. Шевченка	496	622
Портрет Шевченка	498	622
КОМЕНТАРІ	499	
ПОКАЖЧИК ІМЕН	623	
ПОКАЖЧИК НАЗВ	656	
ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК	665	
ПОЯСНЕННЯ СЛІВ	671	

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Грушевський Михайло Сергійович

Твори: У 50 томах

Том 2

Серія "Суспільно-політичні твори (1907–1914)"

Редактор	<i>Л.Веремієнко</i>
Художнє оформлення	<i>С.Іванов</i>
Технічний редактор	<i>С.Довба</i>
Комп'ютерний набір і верстка	<i>Л.Гринчишин</i>
Коректори	<i>Р.Гамада, М.Ломеха, Б.Павлів, О.Тростянчин</i>

Здано на складання 18.08.2004. Підп. до друку 28.02.2005.

Формат 70x100¹/₁₆. Папір офс. Гарн. Academy. Офс. друк.

Умовн. друк. арк. 56,76. Умовн. фарбовідб. 57,16. Обл.-вид. арк. 49,83.

Додатк. накл. 500 прим. Свідоцтво держ. реєстру: серія ДК № 22.

Вид. № 04. Зам. 40-5.

Державне спеціалізоване видавництво "Світ"

79008 м. Львів, вул. Галицька, 21

www.dsv-svit.lviv.ua;

e-mail: office@dsv-svit.lviv.ua

Надруковано з готових діапозитивів на
ВАТ "Львівська книжкова фабрика "Атлас"
75005 м. Львів, вул. Зелена, 20

Грушевський М.С.

Г 91 Твори: У 50 т. /Редкол.: П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.;
Голов. ред. П.Сохань. — Львів: Світ, 2002 —
Т. 2: Серія "Суспільно-політичні твори (1907–1914)". — 2005. —
704 с.

ISBN 966-603-223-6; 966-603-000-0 (т. 2).

Другий том є продовженням серії "Суспільно-політичні твори" 50-томного зібрання праць М.Грушевського. У ньому вміщені публіцистичні статті вченого, що друкувалися у 1907–1914 рр. у журналі "Літературно-науковий вістник".

Видання розраховане для науковців та всіх, хто цікавиться історією України.

ББК 63.3 (4 УКР)

ISBN 966-603-223-6

ISBN 966-603-000-0 (т. 2)